

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA EKONOMICKÁ

Bakalářská práce

Kreativní účetnictví a techniky řízení výsledku
Creative accounting and earnings management
techniques

Vypracovala: Radka Bouzková

Plzeň 2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Radka BOUZKOVÁ**
Osobní číslo: **K11B0266P**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Podniková ekonomika a management**
Název tématu: **Kreativní účetnictví a techniky řízení výsledku**
Zadávající katedra: **Katedra financí a účetnictví**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Definujte pojmy související s kreativním účetnictvím a fraud managementem.
2. Proveďte klasifikaci, deskripci a analýzu vybraných technik kreativního účetnictví.
3. Uveďte příklady podniků, kde byly techniky kreativního účetnictví a fraud managementu aplikovány.
4. Analyzujte možnosti prevence a boje proti technikám kreativního účetnictví v rámci české legislativy.
5. Analyzujte dopady vybraných technik kreativního účetnictví na účetní závěrku zpracovanou v souladu s českými účetními předpisy.

Rozsah grafických prací: **neuveden**
Rozsah pracovní zprávy: **40 - 60 stran**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury:

- **JONES, Michael.** *Creative accounting, fraud and international accounting scandals.* 1. vydání. Chichester: John Wiley & Sons, 2011. 566 s. ISBN 978-0-470-05765-0
- **KOVANICOVÁ, Dana.** *Finanční účetnictví: světový koncept IFRS/IAS.* 5. vydání. Praha: Bova polygon, 2005. 526 s. ISBN 80-727-3129-7
- **KRUPOVÁ, Lenka.** *Kreativní účetnictví: zneužívání účetnictví - možnosti a meze.* 1. vydání. Praha: Komora auditorů České republiky, 2001. 64 s. ISBN 80-902-8552-X
- **SCHILIT, Howard.** *Financial shenanigans: How to detect accounting gimmicks & fraud in financial reports.* 3. vydání. New York: McGraw-Hill, 2010. 304 s. ISBN 978-007-1703-086

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Veronika Burešová**
Katedra financí a účetnictví

Datum zadání bakalářské práce: **25. října 2014**
Termín odevzdání bakalářské práce: **24. dubna 2015**

Doc. Dr. Ing. Miroslav Plevný
děkan

Prof. Ing. Lilia Dvořáková, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 25. října 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Kreativní účetnictví a techniky řízení výsledku“

vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího bakalářské práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

V Plzni dne

.....

podpis autora

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí práce Ing. Veronice Burešové za pomoc, cenné rady a připomínky poskytnuté při zpracování této bakalářské práce

Obsah

Úvod.....	7
1 Vymezení pojmů.....	9
1.1 Kreativní účetnictví.....	9
1.2 Podvod vs kreativní účetnictví.....	10
1.3 Účetní podvody.....	11
1.3.1 Fraud management.....	13
1.4 Související pojmy.....	13
1.4.1 Agresivní účetnictví.....	13
1.4.2 Earnings management.....	13
1.4.3 Impression management.....	14
2 Techniky kreativního účetnictví.....	15
2.1 Window dressing.....	15
2.1.1 Rozvaha a výsledovka.....	16
2.1.1.1 Zásoby.....	16
2.1.1.2 Nehmotná aktiva.....	17
2.1.1.3 Dluhy.....	17
2.1.1.4 Odpisy.....	18
2.1.2 Výkaz peněžních toků.....	18
2.1.2.1 Maximalizace provozních peněžních přítoků.....	19
2.1.2.2 Minimalizace provozních peněžních odtoků.....	19
2.2 Mimorozvahové financování.....	19
2.2.1 Leasing.....	20
2.2.2 Faktoring.....	21
2.2.3 Zprostředkovatelské obchody.....	21
2.2.4 Dceřiné společnosti.....	21
2.3 Další techniky kreativního účetnictví.....	22
2.3.1 Mark-to-market.....	22
2.3.2 Big Bath.....	22
3 Účetní skandály.....	24
3.1 Enron.....	24
3.2 Royal Ahold.....	27

3.3	Skandály v České republice.....	31
3.3.1	Opencard	31
3.3.2	Finanční podvody spojené se snižováním daňové povinnosti	32
4	Možnosti prevence a boje proti technikám kreativního účetnictví v České republice	34
4.1	Uživatelé účetních výkazů.....	34
4.1.1	Auditoři	34
4.1.2	Ostatní uživatelé účetních výkazů.....	35
4.1.3	Předcházení kreativnímu účetnictví	35
4.2	Účetní předpisy v České republice	36
4.2.1	Etický kodex profesních účetních	36
4.2.1.1	Řešení etických konfliktů	38
4.2.1.2	Porušování etického kodexu	38
4.2.2	Regulační rámec účetnictví v ČR.....	39
4.2.2.1	Zákon o účetnictví	39
4.3	Trestní zákoník ČR.....	40
4.4	Výklad právních předpisů v ČR	40
5	Analýza vybraných technik na účetní závěrku v ČR.....	42
5.1	Výkazy před úpravou výsledku hospodaření.....	42
5.2	Využití technik kreativního účetnictví	44
5.2.1	Kapitalizace úroků z úvěru.....	44
5.2.2	Transakce se zásobami	44
5.2.3	Faktura za služby v příštím období	45
5.2.4	Vystavení fiktivní faktury	46
5.3	Pohyb na účtech.....	46
5.4	Výkazy po úpravě výsledku hospodaření	47
	Závěr.....	49
	Seznam tabulek	51
	Seznam obrázků	52
	Seznam použitých zkratk.....	53
	Seznam použité literatury.....	54

Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá kreativním účetnictvím a účetními podvody. Kreativní účetnictví je zde vymezeno jako množství technik, kterými je možno upravovat účetní výsledek na požadovanou hodnotu. Práce se zabývá i účetními podvody, odlišuje je od kreativního účetnictví tím, že jsou prováděny mimo účetní legislativu.

Hlavním cílem této práce je popsat a analyzovat techniky kreativního účetnictví a účetních podvodů, a dále aplikovat dopady jejich použití v rámci české účetní legislativy.

Pojem kreativní účetnictví se objevil poměrně v nedávné době, ačkoliv jeho techniky, nebo techniky jim podobné, již byly v rámci tehdejších možností provozovány velmi dlouhou dobu, prakticky od vzniku samotného účetnictví. V současné době se dostává pojem do veřejného povědomí především díky odhalení a medializování velkých kauz nadnárodních korporací. Každé země se v současné době nějaký případ firmy, která se snažila upravit své výsledky hospodaření nepovoleným způsobem, týká. Nejedná se pouze o případy velkých společností, ale kreativního účetnictví nebo účetních podvodů se v současné době dopouštějí i malé a středně velké podniky. Podstatou účetnictví je však zobrazit pomocí účetní závěrky, sestavené na jeho základě, poctivý a věrný obraz finanční situace podniku. To v případě používání technik kreativního účetnictví není možné. Protože je však žádoucí, aby účetní výkazy tuto podstatu naplňovaly, je nezbytné za pomoci rozlišných nástrojů, zabránit pachatelům kreativního účetnictví a účetních podvodů v jejich činnosti.

Práce je rozdělena na pět hlavních kapitol, přičemž každá z kapitol představuje jednu zásadu pro zpracování práce.

První kapitola obsahuje vymezení pojmů, které s kreativním účetnictvím souvisí. Nejprve je v práci uvedeno několik definic, na kterých jsou zobrazeny odlišné názory na kreativní účetnictví z pohledu různých profesí. Kapitola se dále zabývá podvody, definicí podvodů a jejich členěním. Popsány jsou zde další související pojmy, kterými jsou agresivní účetnictví, earnings management a impression management.

Druhá kapitola se přímo zabývá technikami kreativního účetnictví. Vychází jak z české, tak zahraniční literatury, dělí hlavní techniky na window dressing a mimobilanční financování. Dále uvádí příklady konkrétních postupů v rámci uvedených technik.

Třetí kapitola popisuje účetní skandály, které s kreativním účetnictvím a účetními podvody souvisejí. Je zde popsána činnost asi nejznámější společnosti, která techniky kreativního

účetnictví využívala k upravení svých účetních výsledků, Enron. Další ze zahraničních firem, která je v práci představena je společnost Ahold a poté následují příklady z České republiky, mediální skandál okolo pražské „tramvajenky“ Opencard a jsou zde uvedena i některá zjištění finančního úřadu.

Čtvrtá kapitola se zabývá českou účetní legislativou a analyzuje možnosti prevence a boje v rámci české legislativy. Nejprve objasňuje možnosti, které mají uživatelé účetních výkazů, jakými jsou auditoři, investoři, manažeři nebo samotní účetní, k boji proti kreativnímu účetnictví. Následně se přímo zabývá předpisy v České republice, Etickým kodexem profesních účetních, vydávaným v ČR Komorou certifikovaných účetních, a postizích, jaké účetnímu hrozí za nedodržování Etického kodexu. Dále jsou zde popsány sankce, které je možno účetním jednotkám udělit na základě zákona o účetnictví a trestního zákoníku.

Poslední, pátá kapitola, prakticky analyzuje vybrané techniky kreativního účetnictví na účetních výkazech fiktivní akciové společnosti Alpha, která má zájem o zvýšení výsledku hospodaření za účetní období 2014. Je zde popsáno několik účetních případů, které jsou zaúčtovány na konci roku a promítnuty do rozvahy a výsledovky podniku.

Pro vypracování bakalářské práce byly využity různé typy metod a analýz. Nejprve byla provedena rešerše české a zahraniční literatury na téma kreativní účetnictví. Informace byly vyhledávány především v knižních zdrojích a platné legislativě ČR a pro doplnění i ve zdrojích internetových. V práci je uplatněna metoda deskripce při citacích a parafrázích odborné literatury a české účetní legislativy. Dále je v práci použita metoda syntézy při zpracování praktického příkladu společnosti, která využívá k úpravě svého hospodářského výsledku techniky popsané v předchozích částech práce.

1 Vymezení pojmů

1.1 Kreativní účetnictví

Kreativitu, jiným pojmem tvořivost, lze definovat jako soubor dovedností a schopností, díky kterým je člověk schopen vykonávat široké spektrum činností. Projevuje se jako vynalézavost, vzniká díky ní něco originálního, nového, nebo se jedná o řešení problémů tvůrčí cestou. [14]

Samotný pojem **kreativní účetnictví** vešel ve známost ve stejnojmenné knize britského novináře **Johna Griffithse**, publikované roku 1986. Autor v úvodu svého díla popisuje kreativní účetnictví poměrně svérázným způsobem: *„Každá společnost v zemi „švindluje“ se svými zisky. Každá ze sad zveřejněných účtů je založena na knihách, které byly mírně povareny nebo kompletně upečeny. Čísla, kterými je dvakrát ročně „krmena“ investující veřejnost byla všechna změněna ve snaze ochránit provinilce. Jedná se o největší podfuk od dob Trojského koně. Ve skutečnosti na tomto podvádění není nic špatného. Je to úplně legitimní. Nazývá se kreativní účetnictví.“*

Michael Jameson, profesí účetní, v knize **Practical Guide to Creative Accounting**, vydané roku 1988, definuje kreativní účetnictví jako: *„Účetní proces, skládající se z vypořádání se s mnoha věcmi úsudku a vyřešením konfliktů mezi soupeřícími přístupy zveřejňováním výsledků finančních událostí a transakcí. Tato flexibilita poskytuje možnosti pro manipulaci, klam a dezinterpretaci. Tyto aktivity, vykonávány méně svědomitými účetními, vešly ve známost jako kreativní účetnictví.“*

Finanční analytik **Terry Smith** ve svém díle **Accounting for Growth**, vydané 1992, popisuje kreativní účetnictví z pohledu své profese: *„Měli jsme pocit, že firmy se zdánlivě rostoucím ziskem, které se objevily v 80. letech 20. století, byly výsledkem „bandy“ účetních kouzelníků než skutečným hospodářským růstem, a tak jsme se vydali odhalit hlavní používané techniky a poukázat na firmy, které je používají.“*

A konečně akademik **Kamal Naser** poskytuje na problematiku odbornější pohled. Jeho definice z knihy **Creative Financial Accounting** z roku 1993 praví, že: *„Kreativní účetnictví je transformace čísel finančního účetnictví z podoby, jakou opravdu mají, na tu, jakou si ji jejich zhotovitelé přejí mít, tím že využívají výhody existujících pravidel, nebo naopak některé z nich ignorují.“*

Definice kreativního účetnictví tedy existuje velké množství a mohou se lišit podle interpretace nebo i profese jednotlivého autora.

České autorky zabývající se tímto tématem, Krupová s Kovanicovou, vycházejí ze skutečnosti, že užíváním technik kreativního účetnictví dochází k jeho zneužívání. Dále uvádějí definici Kamala Nasera, o manipulaci s účetními údaji, které transformují finanční výkazy do podoby, jakou si ji zhotovitelé přejí mít. Dodávají, že se jedná o uskutečňování takových transakcí, které vykáží žádoucí finanční pozici, výkonnost nebo peněžní toky podniku. [5], [6]

1.2 Podvod vs. kreativní účetnictví

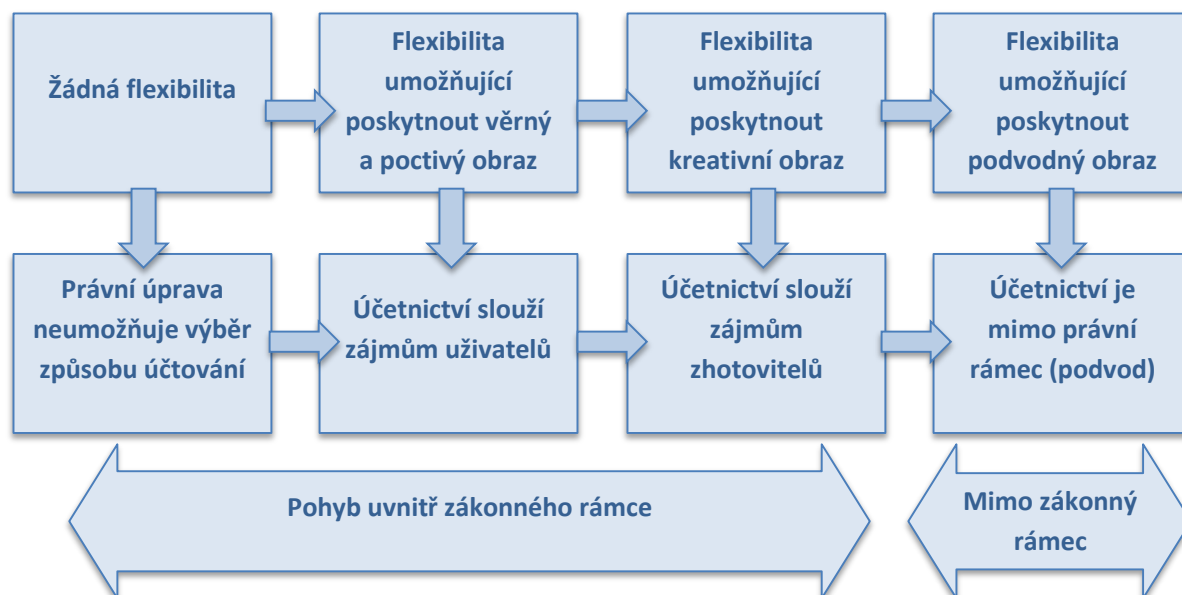
Je důležité určit, kde se nachází pomyslná hranice mezi kreativním účetnictvím a podvodem. Jones se odkazuje na dva rozlišné typy definic kreativního účetnictví. Úzká definice pocházející z **Oxfordského slovníku anglického jazyka** tvrdí, že pod tímto pojmem se skrývá využívání mezer ve finančních předpisech za účelem získání výhody, či se jedná o prezentování chybných údajů v příznivém světle. Avšak širší definice, od autorů **Mulforda a Comiského**, považuje kreativní účetnictví za jakýkoliv z kroků, který je použit k „finanční hře s čísly“. Zahrnuje agresivní výběr a aplikaci účetních principů, které mohou být i za hranicí obecně přijímaných pravidel pro účtování a podvodné finanční výkaznictví. Jones dále poukazuje na skutečnost, že užší definice pohlíží na kreativní účetnictví pouze jako na využívání flexibility v zákonech, avšak nepovažuje tyto praktiky, na rozdíl od širší definice, za podvádění. [3]

Autor se přiklání k definici, že se jedná o *využívání flexibility v rámci účetní legislativy k dosažení takové podoby účetních informací, která upřednostňuje zájmy zpracovatelů před zájmy uživatelů těchto informací*. Užíváním technik kreativního účetnictví dochází k manipulaci účetních výkazů. Pokud se kreativní účetnictví pohybuje svými praktikami uvnitř právního rámce, se nejedná o podvod, a tedy ani o porušení zákona. [3]

Za významný ukazatel míry využívání kreativního účetnictví považuje Jones míru flexibility ve finančním výkaznictví. Je zřejmé, že pokud neexistuje v legislativním rámci žádná nejednoznačnost výkladu účetního předpisu nebo zákona, není ani prostor pro kreativní účetnictví. Zákonný rámec se však liší a téměř v každém státě existuje množství účetních předpisů, jako jsou národní standardy, mezinárodní standardy, vnitřní předpisy podniků nebo nezávislé účetní komise. Takovéto množství různých předpisů napomáhá manažerům, kteří se rozhodnou využívat technik kreativního účetnictví. Níže uvedené schéma na obr. č. 1 ukazuje,

že pokud je účetní legislativa dané země tak flexibilní, že účetnictví umožňuje poskytnout podvodný obraz, bude kreativní účetní pracovat mimo zákonný rámec a tento podvodný obraz opravdu poskytne. [3]

Obr. č. 1: Obecná míra flexibility v účetní legislativě

Zdroj: vlastní zpracování, 2015, dle [3]

1.3 Účetní podvody

Hranice mezi podvodem a kreativním účetnictvím se zdá být velice tenká. Pro ilustraci je zde uvedeno několik způsobů, jak podvod definovat. Jeden z nich říká, že „*podvod je jakýkoliv záměrný trestný čin nebo zanedbání určité povinnosti s úmyslem oklamat ostatní a který vede k tomu, že oběť tohoto činu utrpí ztrátu a pachatel získá určitý prospěch*“ nebo další definice, že „*podvod je využití vlastního postavení ve společnosti k osobnímu obohacení díky promyšlenému a záměrnému zneužití zdrojů a majetku vlastního zaměstnavatele*“. [14, str. 23]

Podvodná jednání v účetnictví mohou nabývat různých forem. Jedná se o daňové podvody, zpronevěry, podvody v souvislosti insolvenčních stavů či zneužívání zvláštních potvrzení a zpráv. Aby však šlo o podvodné jednání podle zákona, musí dojít ke splnění jistých znaků, mezi které patří způsobení škody jinému subjektu nebo získání osobního prospěchu. Pachateli podvodu je nutné prokázat úmysl, musí dojít k oklamání oběti a k využívání neúplných, nepravdivých, či jinak zkreslených informací. [8]

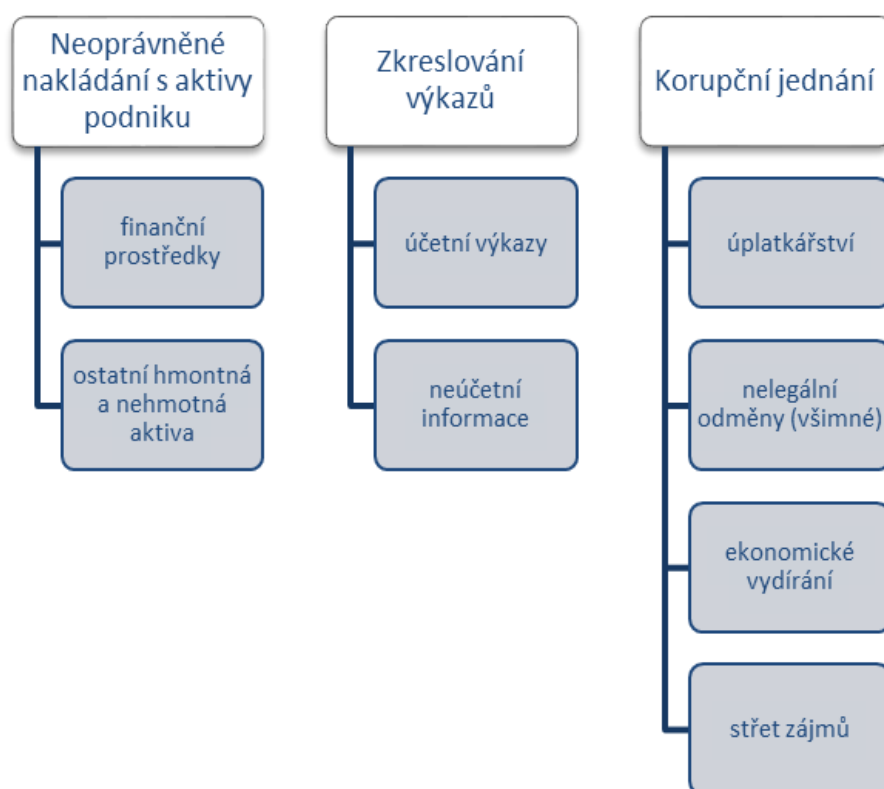
Trestní zákoník České republiky definuje podvod jako trestný čin, jehož se dopustí ten, „*kdo sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou*“. [19, §209]

Podvody související s účetnictvím je možno členit na externí a interní. Externím podvodem takto rozumíme podvod, který byl spáchán externím subjektem bez pomoci osob, které působí uvnitř společnosti. Příkladem **externího podvodu** může být zaplacení zálohy za zakoupené zboží dodavateli odběratelem při podpisu smlouvy o dodání zboží, kdy dodavatel nikdy dodávku zboží neměl v úmyslu provést. [14]

Interního podvodného jednání se úmyslně dopouští zaměstnanec, nebo člen statutárních a jiných orgánů společnosti, tím že zneužije svého postavení k získání vlastního prospěchu. Takové jednání vede k poškození podnikových aktiv. [8]

Rozlišujeme tři hlavní kategorie vnitřních podvodných jednání, která se pak dále člení podle obrázku č. 2.

Obr. č. 2: Interní podvodná jednání

Zdroj: vlastní zpracování, 2015, dle [8]

1.3.1 Fraud management

Pojem **fraud management**, neboli management či řízení podvodů pochází z anglického slova **fraud**, které je možno do češtiny přeložit jako podvod. České firmy, které se fraud managementem zabývají, překládají fraud management do češtiny jako „řízení rizika podvodu“. Tento pojem představuje soubor nástrojů a postupů, jak podvodům ve firmě, ať již externím či interním, zabránit. Fraud management tedy proti podvodům bojuje a jeho znalost napomáhá ochránit společnosti před podvodným jednáním. V České republice se jím mimo jiné zabývá například institut KPMG¹, který na svých webových stránkách nabízí kurzy zájemcům, jenž mají zájem se v rámci řízení rizika podvodů vzdělávat. [25]

1.4 Související pojmy

S užíváním kreativního účetnictví souvisí množství různých pojmů, autoři uvádějí tento výčet následujících pojmů.

1.4.1 Agresivní účetnictví

Pojem agresivní účetnictví představuje pohyb v rámci účetní legislativy a zahrnuje používání účetních pravidel a regulací, které vedou k získání částečného požadovaného výsledku. Jedná se o záměrný výběr účetních údajů, které mají vést k určitým manažerským cílům, jako jsou zvýšené tržby namísto uvedení pravdivých údajů. [3]

1.4.2 Earnings management

Earnings management, neboli řízení zisků či výdělků, představuje aktivní manipulaci s výší zisku, která má vést k předem stanovenému cíli. Cíl může být určen vedením firmy, je snahou dosáhnout analytických prognóz, nebo může jít ze strany firmy o dosažení neměnných, plynulých a lépe udržitelných zisků. [9]

Pojem se často užívá v akademických kruzích. Jedná se o způsob, jakým manažeři ovlivňují účtování, aby těchto cílů dosáhli. Například běžnou praxí pro analytiku je vydávání ziskových předpovědí pro firmy, které obchodují na burze. Firmy se následně snaží těchto předpovědí dosáhnout i za cenu použití earnings managementu, protože v opačném případě se stává, že poklesne hodnota jejich akcií. [3]

¹ KPMG představuje síť poradenských společností, která působí po celém světě, a poskytuje poradenské služby ohledně auditu, daní, práva a poradenství.

Součástí earnings managementu je **income smoothing**, do češtiny možno přeložit jako uhlazování příjmu. Jones uvádí výraz **profit smoothing**, tedy uhlazování zisku. Jeho hlavní snahou je minimalizace rozdílů mezi vrcholy a propady v běžné časové řadě zisků. Jedná se o snižování zisků v ziskových letech a další jejich využití v letech neziskových. [3], [9]

1.4.3 Impression management

Toto slovní spojení představuje ovlivňování finančních zpráv ve prospěch manažerů. Jedná se o velmi široký pojem, a ačkoliv zahrnuje i kreativní účetnictví, je obvykle spíše spojován se způsobem prezentace účetních informací veřejnosti. Jedná se o firemní vyjádření, grafy a obrázky. [3]

První techniku představují písemná nebo ústní **vyjádření**, například prohlášení prezidenta společnosti. Vrcholní představitelé firmy pečlivě volí způsob, jakým podají informace veřejnosti. Ve svých prohlášeních usilují o vyzdvihnutí dobrých zpráv a naopak se snaží opominout ty špatné. Dále používají velké množství technických výrazů, ve kterých se laická veřejnost velice složitě orientuje. Ve zprávách jsou dobré výsledky firmy přisuzovány práci manažerů, a naopak ty špatné jsou svalovány na vlivy okolí. Firmy, které jsou ve ztrátě, se spíše obracejí k budoucím výsledkům, naopak ziskové firmy poukazují na úspěšnou minulost. [3]

Dále se jedná o **grafy**, které zobrazují klíčové proměnné podniku, jako jsou tržby či zisky, případně mohou obsahovat jiné finanční nebo nefinanční proměnné. Manažeři si při tvorbě grafů mohou zvolit, co přesně do grafu zahrnout, a co raději vynechat. Například společnost může zobrazit pouze roky, kdy firma dosáhla zisku a naopak vynechat ztrátové roky. Některé grafy jsou zobrazovány s určitou mírou zkreslení. To představuje například záměrně chybné zhotovení grafu, rostoucí trend bývá přehnaný a naopak klesající trend je zmírněn. Při této technice dochází také k využívání nenulových os, přičemž je osa y osekána tak, aby byly grafické trendy výraznější, než ve skutečnosti jsou. [3]

Součástí impression managementu bývají **obrázky**, jejichž základní myšlenkou je navodit požadovaný dojem ze společnosti. Pokud chce podnik vypadat jako mladá, pulzující společnost, využije ve svých výročních zprávách fotografií mladých lidí. [3]

2 Techniky kreativního účetnictví

České autorky, Kovanicová a Krupová se zmiňují o dvou technikách kreativního účetnictví, u kterých si všímají jak obtížnosti jejich použití, tak náročnosti jejich odhalování auditory. Těmito technikami jsou window dressing a mimorozvahové, neboli mimobilanční, financování.

Ne všichni autoři publikací o kreativním účetnictví tyto dvě techniky uvádějí přímo. Jones rozděluje techniky zkreslování účetních informací podle toho, na jaký výkaz se zaměřují. Zda je jejich cílem zvýšení nákladů či snížení výnosů, které bude patrné ve výsledovce, jestli má kreativní účetní za cíl vylepšit rozvahu, kdy se snaží především o zvýšení aktiv a snížení pasiv, anebo se kreativita promítne ve výkazu Cash Flow. Schilit se přímo nezmiňuje o pojmu kreativní účetnictví, ale z obsahu knihy je patrné, že se těmito technikami zabývá. Nazývá je Financial Shenanigans, což lze eventuálně přeložit do češtiny jako finanční „kejkle“, a vymezuje je jako jednání managementu, jehož úmyslem je uvést v omyl investory v souvislosti s finanční situací a ekonomickým zdravím podniku. Rozděluje je na techniky, při kterých je manipulováno s výnosy, výkazem peněžních toků a důležitými podnikovými ukazateli.

2.1 Window dressing

Původní význam tohoto idiomu znamená v angličtině aranžování, nebo dekorování zboží ve výloze, za účelem učinit jej více atraktivní pro potenciální zákazníky. [29]

Definice window dressingu, spojená s kreativním účetnictvím, pocházející od Institutu certifikovaných účetních Anglie a Walesu z roku 1986 jej popisuje jako „*provádění takových operací, při nichž účetní výkazy podávají zavádějící či jiný než reprezentativní obraz finanční pozice podniku*“.

Kovanicová pokládá tuto definici za velmi přesnou a univerzální a dále uvádí i novější definici, která považuje za cíl window dressingu vytvoření **příznivějšího obrazu o finanční situaci** podniku, než v jaké se ve skutečnosti nachází.

Z internetových zdrojů se dále dozvídáme, že window dressing reprezentuje **pochybnou, ale obvykle legální**, manipulaci s účetními daty s cílem upravit finanční výkazy tak, aby se zdály být lepšími, než ve skutečnosti jsou. [26]

Metoda nepředstavuje pouze jeden účetní postup, ale jedná se o velké množství různých účetních operací. Není možné provést jejich kompletní výčet, neboť použití těchto postupů závisí na míře důvtipu a nápaditosti konkrétního kreativního účetního. [6]

Práce je pro přehlednost rozdělena na ty techniky, které využívají akruální přístup², tedy zaměřují se rozvahu a výsledovku a na ty, které existují na tokové bázi, což je výkaz peněžních toků neboli Cash Flow.

2.1.1 Rozvaha a výsledovka

Těchto technik popisují autoři velké množství, v práci jsou uvedeny pouze příklady některých z nich. Jedná se zde především o manipulaci výše zisku či ztráty nebo tržeb.

2.1.1.1 Zásoby

Jednou z oblíbených položek kreativních účetních jsou **zásoby**. Krupová hovoří o parkovacích a kruhových transakcích. **Parkovací transakce** představují prodej a následný odkup neprodejných zásob. Pokud společnost vlastní velké množství takovýchto zásob, tak uzavře s jinou společností smlouvu o prodeji a následném odkupu této položky, tedy si „zaparkuje“ tuto problematickou položku do cizí rozvahy. **Kruhové transakce** mohou mezi sebou provádět dvě společnosti, které se zabývají stejnou nebo podobnou činností. Spočívají ve vzájemném odprodeji zásob za vyšší cenu, než je cena na skladě a tím obě vykáží vyšší zisk. [6]

Třetí podobnou praktikou bývají **výměny zboží**, kdy si společnosti mezi sebou pouze vymění produkty a navenek tyto výměny prezentují jako prodeje. [3]

Následující problém spočívá v **oceňování** zásob zboží. S existencí více metod oceňování zásob, například metoda průměrných nákladů, metody FIFO, LIFO³ a metoda skutečné ceny, vzniká prostor pro window dressing. Největší možnosti kreativity poskytuje metoda LIFO, která ovšem není v některých zemích povolena, v případě růstu cen zásob může společnost ovlivnit zisk velkým nákupem a spotřebou zásob na konci účetního období. [6]

Zdrojem týkajícím se kreativního účetnictví zásob je i jejich **kvantifikace**. Podnik provádí vždy na konci roku inventuru, spočítá a ocení zásoby na skladě, a některé zásoby, které se stávají neprodejnými, vyřadí nebo sníží jejich hodnotu. Jestliže potřebuje zvýšit zisk, provede

² Akruální princip znamená, že náklady a výnosy jsou účtovány do období, se kterým věcně a časově souvisí, a nezáleží přitom, kdy dojde k pohybu peněz na bankovním účtu.

³ Metoda LIFO není při oceňování zásob povolena v České republice

velmi pečlivou inventuru, jejímž výsledkem bude zvýšení hodnoty zásob, a bude se snažit přiložit větší benevolenci definici skutečnosti, kdy se již jedná o neprodejnou část zásob. [3]

2.1.1.2 Nehmotná aktiva

Další problémy plynou z nejednotnosti **definice aktiv**, pokud se jedná o aktiva nehmotná. Ekonomická podstata **zřizovacích výdajů** či **goodwillu** se může zdát v rozporu s touto definicí, a proto by měly být účtovány jednorázově do nákladů, což by vedlo ke snížení výsledku hospodaření pouze v prvním roce. Podniky je ale mohou ponechat v aktivech a odepisovat každý rok, což bude ovlivňovat výsledek hospodaření i v dalších letech. [6]

Jednou z možností vzniku **goodwillu** je, když jedna společnost převezme druhou zanikající společnost, tedy akvizice. Onen goodwill poté představuje rozdíl mezi kupní cenou podniku a reálnou cenou jednotlivých aktiv a závazků, tedy čistých aktiv podniku. Částka rozdílu je vypočtena přesně, ale protože kupní cena podniku je dohodnutá hodnota, jedná se tedy o odhad. [15]

$$\text{Goodwill} = \text{kupní cena podniku} - [\Sigma \text{aktiv} + (\Sigma \text{závazků})]^4$$

Podle účetních předpisů má být goodwill kapitalizován a poté zařazen do rozvahy jako aktivum, dokud nedojde k jeho znehodnocení. S vyšší hodnotou goodwillu se tedy následně zvýší hodnota aktiv v rozvaze. Také dojde ke snížení reálné hodnoty akvizice. Pokud budou aktiva, jako například zásoby, při akvizici odepsány, dojde k následnému zvýšení zisku při jejich prodeji. Společnosti tedy záměrně maximalizují výši goodwillu při akvizici a následně začnou tvrdit, že se nedošlo ke znehodnocení. [3]

2.1.1.3 Dluhy

Zde je problémem **nejistota** v účetnictví. Částku nejisté ztráty je nutné vykázat jako náklad v účetní rozvaze, pokud známe přesnou částku pohledávky. Je zároveň pravděpodobné, že nebude uhrazena. [6]

Častým výsledkem prodejů zboží nebo služeb bývají obchodní **pohledávky**. Některé z nich však nemusí být v budoucnu zaplacený, proto si společnosti vytvářejí pro takovéto případy **rezervy**. Tyto rezervy jsou ale založeny na subjektivních odhadech managementu společnosti. V období, ve kterém je cílem zvýšení zisku, předpokládá vedení společnosti velmi nízké procento nedobytných pohledávek. [3]

⁴ Goodwill může vyjít i záporný

Podobný problém nastává i u **půjček** finančních institucí. Banky musí neustále odhadovat očekávanou výši nezaplacených úvěrů. Náklady na předpokládané nezaplacené půjčky věřitel zaznamenává do výkazu zisků a ztrát, do rozvahy zaznamená snížení výše pohledávek. V ideálním případě by celková suma rezerv měla být schopna pokrýt veškeré splatné úvěry, u kterých banka předpokládá, že nebudou k datu účetní závěrky zaplacený. Pokud management neudrží dostatečné množství rezerv pro případně ztráty, bude se jednat o nadhodnocení zisku ve smyslu rozdílu dostatečného množství rezerv a nedostatečného. [13]

Nedodržování dostatečného množství rezerv může však být pro podnik nebezpečné. Podle studie RiskMetrics, v období od roku 1990 do 2006 docházelo k postupnému snižování rezerv u obchodních bank, které sice zvýšily své zisky, ale zůstaly žalostně podrezervované. Takto nízké rezervy později nevedly pouze k navýšení tržeb, ale také nechaly společnost nepřipravenou na nadcházející úvěrovou krizi, kterou vlastně i pomohly vytvořit. [13]

2.1.1.4 Odpisy

Snad nejjednodušší způsob, jak snížit úroveň odpisů je **změnou doby používání** odepisovaného aktiva. Management se snaží prodloužit dobu používání, pokud má zájem o snížení hospodářského výsledku. Dalším způsobem, jak snížit odpisy majetku je pak **snížením hodnoty** majetku samotného. [3]

Další možností kreativního účetnictví spojeným s odpisy je rozhodnutí účetní jednotky, kdy účtovat odpisy do **nákladů**. Společnost může takto účtovat na konci každého měsíce, nebo je možné zaúčtovat celkovou výši odpisů až na konci účetního období. Pokud společnost vykazuje výsledek hospodaření za kratší období, než je účetní období, například každý měsíc a účtuje o odpisech až na konci roku, je její výsledek hospodaření nadhodnocen o výši měsíčního odpisu. [6]

2.1.2 Výkaz peněžních toků

Předchozí techniky byly postupně odhalovány v průběhu minulého století a někteří auditoři a investoři začali brát na vědomí skutečnost, že manažeři ovlivňují hospodářské výsledky firem ve svůj prospěch. Po velkém množství odhalených případů kreativního účetnictví si investoři začali uvědomovat, že tržby v rozvaze a výsledovce mohou být snadno ovlivňovány, a proto začali zaměřovat svoji pozornost na výkaz peněžních toků z provozní činnosti, který, jak věřili, jim zobrazí nezkreslené informace. [13]

Výkaz Cash Flow se člení na provozní, finanční a investiční část. Kreativní účetní cílí především na provozní Cash Flow. Podle Jonese existují dvě hlavní metody, které se na provozní peněžní toky zaměřují.

2.1.2.1 Maximalizace provozních peněžních přítoků

Operační Cash Flow by mělo zahrnovat pouze přítoky peněz z obchodních činností. Nicméně, společnosti se mohou snažit zahrnout do provozního Cash Flow i další položky, které mají patřit do finanční a investiční části, jako například prodej aktiv. Navíc se společnosti snaží co možná nejvíce rozšířit definici toho, co ještě považovat za provozní Cash Flow, a naopak mají snahu zúžit definici finančních a investičních Cash Flow. Manažeři tedy usilují o klasifikaci co nejvyššího množství jejich pozitivních peněžních toků jako provozní. [3]

2.1.2.2 Minimalizace provozních peněžních odtoků

Opačným případem je minimalizace peněžních odtoků. Společnosti se snaží zahrnout provozní ztráty a výdaje pod finanční nebo investiční Cash Flow. Pokouší se rozšířit definici provozních peněžních odtoků a naopak zúžit definici finančních a investičních odtoků. [3]

Toto však nejsou jediné způsoby využití window dressingu. Autoři se například ještě zmiňují o nedodržování účetních zásad, úmyslných chybách v účetních výkazech, zkresleném oceňování majetku, kapitalizaci nákladů nebo o fiktivních fakturách.

2.2 Mimorozvahové financování

Další technikou manipulace s účetními informacemi je mimorozvahové, nebo jiným slovem mimobilanční, financování. Termín překládáme do angličtiny jako **off-balance sheet financing**.

ICAEW⁵ definuje tuto techniku jako „*takové financování nebo refinancování podnikových činností, které se při dodržení zákonných požadavků a existujících účetních zásad nemusí v rozvaze objevit*“.

Jedná se tedy o situaci, kdy podnik obdržel jistou výši peněžních prostředků z cizích zdrojů, na základě čehož mu vznikl dluh. Takový podnik, který má snahu vylepšit obraz o své finanční pozici, vzniklý dluh zaúčtuje tak, aby **v rozvaze nebyl vykázán jako závazek**. [5]

⁵ Institut certifikovaných účetních Anglie a Walesu

Důvody pro použití mimobilančního financování mohou být různé. V některých případech se stává, že se společnost dostane do nebezpečí porušení svých úvěrových limitů tím, že eviduje v rozvaze příliš mnoho závazků. V jiných případech se k mimobilančnímu financování může přistoupit pouze proto, aby rozvaha podniku vypadala navenek příznivěji. Mnoho firem si půjčuje peníze k nákupu aktiv nebo k **financování** své hlavní činnosti. Mají snahu zaznamenat do rozvahy svoje aktiva, ale už ne svoje závazky. Obchodní banky často vypracovávají složitá schémata, jejichž výsledkem je, že společnost získá přístup k využívání aktiv, ale půjčka spojená s pořízením aktiva, není v rozvaze patrná. [3]

Dále jsou zde uvedeny některé příklady užití mimobilančního financování. Stejně jako u předchozí metody window dressing se nejedná o kompletní výčet.

2.2.1 Leasing

Jednou z praktik mimobilančního financování je **zaměňování kapitálového a operativního leasingu**.⁶

Kreativní účetnictví spočívá v neuvádění závazků vůči pronajímateli v rozvaze nájemce. Vyplývá z mezinárodních účetních předpisů, podle kterých není operační leasing zachycen v rozvaze nájemce, ten pouze účtuje o splátkách leasingu. Naopak u finančního leasingu je doporučeno zaznamenat aktivum a závazky vůči pronajímateli v rozvaze nájemce. [6]

V České republice takováto technika kreativního účetnictví nemá přímý vliv na rozvahu, projevuje se však v podrozvahové evidenci.

Podle účetních předpisů ČR nesmí nájemce vykazovat finanční leasing ve své rozvaze. Finanční leasing má být vykázán jako aktivum v rozvaze pronajímatele, a ten dále účtuje pohledávky vůči nájemci a přijaté splátky. Při použití operativního leasingu je předmět leasingu též vykazován v rozvaze pronajímatele. Nájemce zachytí leasing pouze do podrozvahové evidence. [2]

V roce 2015 vstoupila v platnost **novela zákona o daních z příjmů**, která nově definuje, kdy se **jedná o finanční leasing**. Finančním leasingem se v ČR rozumí přenechání věci, která není nehmotným majetkem, vlastníkem k užití uživateli dané věci. Při vzniku leasingové smlouvy musí být ujednáno, že poté, co uplyne sjednaná doba leasingu, vlastník užívané věci převede vlastnické právo na uživatele věci. Může tak být učiněno za úplatu ve výši kupní ceny daného

⁶ Na rozdíl od operativního leasingu, v případě finančního leasingu obecně dochází k převzetí pronajímané věci nájemcem po skončení leasingu

majetku, nebo bezúplatným způsobem, pokud bylo dříve ujednáno právo uživatele na převod. V případě, že je finanční leasing předčasně ukončen, nebo nedojde po konci sjednané k převodu majetku na uživatele, nejedná se podle českých právních předpisů o leasing, ale o nájem. Majetek, na který se leasingová smlouva vztahuje, smí užívat pouze subjekt, který je uvedený v leasingové smlouvě. O nájem se jedná i v případě, že uživatel předmětu finančního leasingu jej za úplatu přenechá k užívání třetí osobě. [21]

2.2.2 Faktoring

Odkup pohledávek faktoringovou společností může představovat dva způsoby. Je jím odkup bez rekursu, kdy riziko možného neuhrazení pohledávky přechází na faktoringovou společnost, nebo s rekursem, kdy riziko zůstává u prodávajícího. [6]

U druhé varianty je možno využít mimobilančního financování. To spočívá ve skutečnosti, zda by případné závazky, které plynou z rizika nedobytnosti pohledávky, neměly být uvedeny v rozvaze. Účetní jednotky, které nemají zájem uvést závazek vůči faktoringové společnosti, který by mohl vzniknout, pokud by nedošlo k uhrazení pohledávky, do rozvahy, budou o této operaci účtovat jako o prodeji. Rozdíl mezi hodnotou pohledávky a cenou, za jakou byla podstoupena faktoringové společnosti, se promítne jako snížení hospodářského výsledku. [6]

2.2.3 Zprostředkovatelské obchody

Problémem zprostředkovatelských obchodů spojených s kreativním účetnictvím je okamžik platby za předané zboží zprostředkovatelem výrobcí. Vše je v pořádku v případě, když zprostředkovatel zaplatí za zboží okamžitě. Jiná situace nastane, pokud zprostředkovatel podle dohody s výrobcem, zaplatí až poté, co zboží prodá zákazníkovi. Často dochází k případům, kdy toto zboží není promítnuto do rozvahy, v rozvaze se tedy neobjeví ani odpovídající závazek vůči výrobcí. [6]

2.2.4 Dceřiné společnosti

Jones uvádí jako příklad mimobilančního financování účetní praktiky zkrachovalé americké energetické společnosti Enron. Společnost zakládala velké množství **fiktivních dceřiných společností**, s názvy z filmu Star Wars jako Raptor nebo Chewco. Rolí těchto společností bylo tajně financovat Enron. Podle tehdejších předpisů v USA tyto společnosti nemusely být konsolidovány, pokud 3 % vlastního kapitálu byly vlastněny jiným subjektem než mateřskou společností, a pokud byly nezávisle řízeny. Enron tedy dosadil do vedoucích pozic své

zaměstnance, aby je naoko řídili, a jejich prostřednictvím si půjčoval peníze na koupi vlastního kapitálu. Společnosti si půjčovaly peníze z obchodních bank a poté je předávaly Enronu, aby jimi mohl financovat své obchodní operace. Představovaly tedy jakousi schránku, která obsahovala nekonsolidované závazky, jež by měly být správně zobrazeny v rozvaze Enronu. Dceřiné společnosti byly také užívány k transferu aktiv, která ztrácela svou hodnotu, jako například zámořská energetická zařízení nebo energetické sítě. Tyto ztráty se také nepromítly do rozvahy.

2.3 Další techniky kreativního účetnictví

2.3.1 Mark-to-market

Mark-to-market je metoda, kterou běžně používají finanční společnosti při oceňování cenných papírů. Ve spojitosti s kreativním účetnictvím se jedná o oceňování dlouhodobých kontraktů. Tuto metodu též používal již zmíněný Enron, v kapitole 2. 2. 4. [3]

Podle účetních předpisů musí společnost, která má uzavřené dlouhodobé smlouvy se zákazníky, účtovat o výnosu pouze tehdy, kdy byla služba poskytnuta. Enron pojal takovéto kontrakty jako obchodování s cennými papíry. Na smlouvy nahlížel stejným způsobem, jako na jakékoliv obchodovatelné cenné papíry, což znamenalo, že všechny očekávané zisky ihned zaznamenával. Jak se odhady ziskovosti smluv časem měnily, hodnota „cenného papíru“ se samozřejmě upravila. Ve skutečnosti neexistovaly k těmto smlouvám žádné trhy, a tak Enron používal své agresivní metody k určování skutečné hodnoty kontraktů, a k určování přírážek k nim. Tato metoda poskytovala společnosti obrovský prostor k ovlivňování svých hospodářských výsledků. [13]

2.3.2 Big Bath

Metodu Big Bath zmiňuje Jones s ostatními technikami vedoucími ke snížení výdajů a tím ke zvýšení hospodářského výsledku, touto metodou se však zabývají i autoři Mulford a Comiskey, kteří ji řadí do technik **earnings managementu**, o kterém pojednává kapitola 1. 4. 2.

Big Bath je manažerská strategie, která má za cíl zbavit se všech špatných zpráv současně. Základní myšlenka této strategie spočívá v zahrnutí co největšího množství nákladů do současného období, aby se již neobjevily v tom budoucím, který bude mít vyšší výsledek

hospodaření zvýšený o tyto náklady. Dvěma nejčastějšími případy je účetnictví akvizicí a převzetí společnosti novým vedením. [3]

Příkladem může být situace, kdy se společnost rozhodne odepsat část svých aktiv. Protože se jednalo o špatný rok a očekávaných zisků nebylo dosaženo, je zřejmé, že nevyplnou žádné další důsledky z toho, pokud se zisky ještě více sníží. Tím, že společnost odepíše aktiva nyní, a udělá si „vekou lázeň“, rozvaha bude „vyčištěna“ a získá požadovanou podobu. V příštích účetních obdobích bude mít podnik nižší výdaje, díky kterým bude navyšovat své výdělků. [9]

3 Účetní skandály

Účetní skandály, spojené s kreativním účetnictvím a účetními podvody, nejsou něco, co se objevuje až v nynější době. Případy kreativního účetnictví a účetních podvodů sahají až do dob starověké Mezopotámie⁷ a dále se postupně objevují v mnoha zemích světa a mnoha obdobích lidské historie. [3]

Kapitola 3 je zaměřena na aktuální skandály, které se odehrály v současné době v různých státech. Kapitola popisuje snad nejznámější skandál bývalé americké společnosti **Enron**, nizozemský maloobchodní řetězec **Royal Ahold** a dále obsahuje základní fakta k aktuálnímu skandálu, který se objevil v českých médiích, kauze pražské „tramvajenky“ **Opencard**. Společnosti se dopouštěly jak technik kreativního účetnictví, tak účetních podvodů. Závěr každé části bude obsahovat informace, zda byly podvody prokázány, a jak byly tyto podvody potrestány místními orgány, pokud se tomu tak stalo.

3.1 Enron

Americká společnost, s názvem Enron Corp., vznikla v roce **1985** sloučením dvou již existujících energetických společností, **Natural Gas Corporation** a **InterNorth, Inc.** Předsedou představenstva vzniklé společnosti se stal bývalý předseda Natural Gasu, **Kenneth Lay**, který vykonával tuto funkci téměř po celou dobu trvání Enronu. Jméno nové společnosti bylo vybráno jako kombinace názvu dvou zaniklých, nejprve jím bylo Enteron což bylo později zkráceno na Enron. [7]

Po fúzi měl Enron pod kontrolou více než **60 000 kilometrů plynovodů**, které dodávaly plyn velkému území na jihu Spojených států. Později v roce 1993 se stal distributorem **20 %** z celkového množství zemního plynu po USA. Společnost také obchodovala s ropou a prováděla výzkumy v oblasti zemního plynu a ropy. V pozdějších letech Enron rozšířil svou působnost na stavbu a provoz elektráren ve Spojených státech i v zahraničí, které využívaly tehdy nejmodernější technologie pro kombinovanou výrobu tepla a elektřiny. Dále provozoval obchodní operace se zemním plynem. Nakupoval plyn a se ziskem jej dodával dalším firmám na základě dlouhodobých kontraktů. [7]

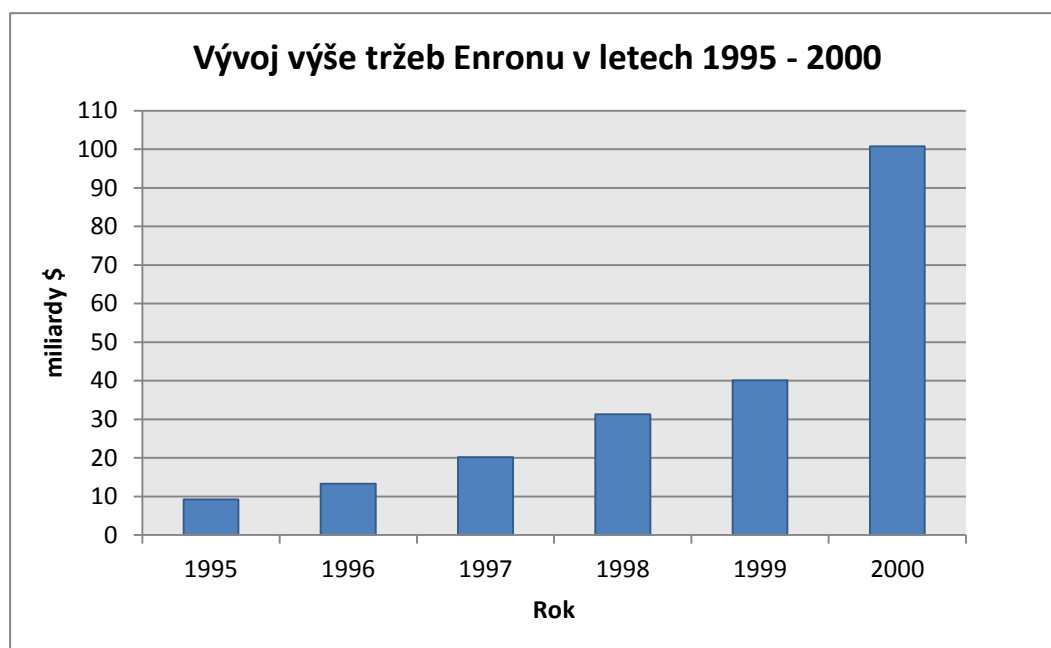
⁷ Mezopotámie je označení oblasti, které se nachází na území dnešního Iráku, první vyspělá civilizace se zde objevila ve 4. tisíciletí před naším letopočtem

Společnost se angažovala i politicky. V roce 2000 přispěl Kenneth Lay částkou vyšší než 290 000 dolarů na volební kampaň bývalého prezidenta USA, George Bushe, a po jeho zvolení jej Bush jmenoval jedním ze svých poradců. [5]

Enron byl před odhalením podvodných praktik považován za velmi úspěšnou společnost. V roce 2000 se zařadil mezi top 10 firem v USA, které měly nejvyšší obrát v zemi. K 31. 12. 2000 vykazala společnost **zisk ve výši 979 miliónů dolarů**, což nenaznačovalo, že se blíží katastrofa, která se stane dosud největším bankrotem v USA. Před jeho vyhlášením pracovalo pro firmu více než **22 tisíc zaměstnanců** a patřil k největším dodavatelům plynu a elektřiny na světě. [11]

Náznaky, že se ve společnosti děje něco neobvyklého, však existovaly dříve. Schilit upozorňuje na **nezvykle rostoucí objem tržeb**, který se odehrával mezi lety **1995 až 2000**. Růst objemu tržeb je znázorněn na obr. č. 3. Investory mohl varovat fakt, že za pouhých pět let se desetinásobně zvýšily tržby, z 10 na 100 miliard amerických dolarů, aniž by proběhlo jakékoliv sloučení podniků nebo akvizice.

Obr. č. 3: Vývoj výše tržeb Enronu v letech 1995 - 2000

Zdroj: vlastní zpracování, 2015, dle [13]

Další viditelné náznaky obrovského podvodu se objevily, když auditorská **společnost Arthur Andersen** přezkoumala účetnictví několika **nekonsolidovaných společností** v říjnu 2001 a usoudila, že by měl Enron několik těchto společností konsolidovat a zahrnout je jako část svých finančních výsledků. Následující měsíc Enron zveřejnil 586 milionové snížení čistého

zisku a snížil vlastní kapitál z akcií akcionářů o 1,2 miliardy dolarů. Investoři začali společnost opouštět a cena akcií začala prudce klesat. Ratingové společnosti v reakci na tyto události snížily její rating a okamžitě zastavily veškeré obchodování akcií Enronu. V **prosinci** téhož roku společnost vyhlásila **bankrot**. [13]

Většina akcionářů utrpěla obrovské ztráty, v roce 2000 byly akcie Enronu obchodované za 80 dolarů za akcii a po bankrotu se jejich hodnota během následujících devíti měsíců snížila na pouhých **0,25 dolaru za jednu akcii**. Někteří vrcholní představitelé, kteří rovněž disponovali akciemi firmy, prodali jejich velké množství ještě před kolapsem. [13]

Klíčovým účastníkem účetních technik v Enronu byla společnost **Arthur Andersen**. Jednalo se o **auditorskou firmu**, která prováděla v Enronu jak interní, tak externí audit, jak již bylo uvedeno v předchozích odstavcích. Tato firma spolupracovala s Enronem po dobu 16 let a kromě provádění auditu mu poskytovala i poradenské služby. Za dobu působení vydělala na spolupráci s Enronem 52 milionů dolarů, přičemž 25 milionů bylo za audit a zbylých 27 milionů za poradenství. [13]

Po začátku vyšetřování auditorské společnosti příslušnými orgány byl propuštěn zaměstnanec, který prováděl auditorské služby pro Enron, **David Duncan**, poté co vyšlo najevo, že **zničil dokumenty** vztahující se k auditům Enronu. Následně došlo k obvinění firmy Arthur Andersen ze zničení těchto materiálů. Arthur Andersen se chtěl odvolat, ale před odvoláním a následným zproštěním obvinění firma přestala provádět audit veřejných společností a byla **rozpuštěna**. [13]

Některé z technik kreativního účetnictví, kterých se Enron dopouštěl, již byly popsány v předchozích kapitolách, konkrétně se jedná o kapitolu **2. 2. 4** a o kapitolu **2. 3. 1**.

Hlavním nástrojem kreativního účetnictví Enronu byly oddělené právní subjekty „na specifický účel“, anglicky **Special Purpose Entity** (dále již jen **SPE**), které využíval k zakrytí svých narůstajících dluhů a k tvorbě falešných příjmů. Tato SPE obecně představuje společnost, která byla vytvořena, aby **sloužila určitému účelu**. Obvykle byly tyto subjekty vytvářeny k držbě aktiv, která měla být refinancována. Například SPE mohla převzít vlastnictví budovy, která byla určena k prodeji a zpětnému pronájmu. V případě Enronu se však SPE staly perfektním nástrojem k realizaci účetních podvodů. Po odhalení podvodů Enronu, byly v USA podniky SPE nahrazeny jiným typem podniků, Variable Interest Entity. [3]

Dílejší roli sehrály v podvodu Enronu také **obchodní banky**, které byly za svůj přístup velmi kritizovány. Byly obviněny z toho, že financovaly aktivity Enronu, přestože si byly vědomy, že provádí sporné účetní postupy. Podle vyšetřovatelů docházelo z jejich strany k financování Enronu výměnou za **poplatky a výhodné obchodní transakce**. Banky se bránily tím, že to byly ony, kdo byl Enronem podveden a ony jen postupovaly podle zavedených účetních schémat a pravidel. Výsledkem ukončení sporu s bankami bylo zaplacení vysokých pokut, například banka **J. P. Morgan** byla nucena zaplatit **2,2 mld. dolarů** investorům a dále jí byla udělena Americkou komisí pro cenné papíry pokuta ve výši **135 milionů dolarů**. [3], [34]

Vrcholní představitelé Enronu, **Kenneth Lay**, výkonný ředitel **Jeffrey Skilling** a finanční ředitel **Andrew Fastow**, byli v květnu 2006 uznáni vinnými z finančních podvodů, a odsouzeni na několik let do vězení. Kenneth Lay, který byl odsouzený na 45 let, však pouhé dva měsíce po vynesení rozsudku zemřel. Fastow byl odsouzen za podvody na 6 let. Skilling byl původně odsouzen na 24 let, ale po odvolání a dohodě s prokurátorem mu byl trest zmírněn na 14 let, měl by být propuštěn v únoru 2019. [3], [13], [42]

3.2 Royal Ahold

Ahold je nadnárodní korporace založená v **Nizozemsku**, působící v současné době ve Spojených státech a mnoha zemích Evropy, včetně České republiky, kde působí pod jménem své dceřiné společnosti **Ahold Czech Republic**. [27]

Hlavním předmětem podnikání Aholdu je provoz **supermarketů**, zabývá se však i celou řadou jiných formátů, jako jsou hypermarkety, čerpací stanice, online doručování jídla a zboží a věnuje se i speciálním obchodům s kosmetikou nebo alkoholickými nápoji. Ne každý formát je provozován ve všech zemích, v České republice se jedná pouze o supermarkety, hypermarkety a čerpací stanice. [27]

Historie společnosti sahá až do 80. let 19. století, kdy začínala jako malý obchod se smíšeným zbožím a postupně se rozšiřovala. Působila původně pod jménem svého **zakladatele Alberta Heijna** a teprve v roce **1973** změnila své jméno na Ahold, což je akronym pro Albert Heijn Holding. V té době již začíná působit mimo Nizozemsko, první zahraniční obchod otevřela ve španělském městě Getafe a ve stejném roce vstupuje také na americký trh. Označení **Royal** obdržela společnost Ahold od nizozemské královny v roce 1987 ke svému stému výročí otevření prvního obchodu. V roce 1993 začínají její akcie být obchodovány na světové burze. [16], [39]

Ve střední Evropě začíná Ahold působit po roce 1989, kdy v tehdejší Československu otevírá obchod Mana. Stává se tak prvním obchodním řetězcem, který začal na našem území podnikat. V současné době působí Ahold v České republice pod značkou **Albert**. [33], [39]

Před vypuknutím skandálu uvedl tehdejší management Aholdu ve výroční zprávě z let 1996 a 1997, že plánuje, stát se největším a nejlepším maloobchodním řetězcem na světě. V USA rozšiřoval svoji působnost pomocí **akvizic** zdejších obchodních řetězců, které dále provozoval pod svým vlastním jménem. [3]

V době těsně před skandálem vlastnil Ahold několik velkých obchodních řetězců v USA a provozoval dalších více než **3 600 obchodů po celém světě**. Celkový počet zaměstnanců společnosti převyšoval **280 000 osob**. [7]

Finanční skandál byl odhalen v roce 2003 a vynesl Aholdu pojmenování „Evropský Enron“. Jednalo se o záměrné **navýšení tržeb za roky 2000 a 2001 více než o 500 milionů dolarů** v souvislosti s okolnostmi v dceřiné společnosti **US Foodservice, Inc**. Společnost následně byla nucena přepočítat své zisky z těchto let, což vedlo k jejich snížení.[11]

Podrobnosti o přepočítání čistého zisku jsou uvedeny v tabulce č. 1.

Tab. č. 1: Změna čistého zisku po přepočítání v roce 2002 (v milionech €)

Položka	Rok 2001	Rok 2000
Původní hodnota čistého zisku	1 113	1 116
Úpravy vyplývající z dekonsolidace	-5	-10
Dodavatelské bonusy	-215	-103
Účetnictví akvizic	-36	-8
Rezervy, slevy a provize	-33	-38
Transakce s nemovitostmi	+2	-26
Další	-53	-21
Důchody	+16	+11
Přecenění	-4	-1
Restrukturalizace	-35	-
Opravený čistý zisk	750	920

Zdroj: vlastní zpracování, 2015, Výroční zpráva Aholdu

Kauza měla rychlý dopad na investory, kteří obchodovali na New Yorkské burze. Po vydání prohlášení o nahodnocení tržeb okamžitě klesla cena akcií a depozitních certifikátů Aholdu

okamžitě o **60 %**, což představovalo pokles tržní hodnoty firmy ve výši **6 miliard dolarů**. [7], [22]

Jednou z příčin snížení výsledku hospodaření byla **nesprávná konsolidace tržeb z joint ventur v USA**. Ahold v roce 2001 konsolidoval několik joint ventur v USA, kde vlastnil **50% podíl**. Posléze byl prováděn ve společnosti Ahold audit a auditorská firma měla pochybnosti o dodržení kritérií, které byly potřebné splnit k úplné konsolidaci těchto zahraničních podniků. Pokud by Ahold před konsolidací vlastnil pouze 50 % akcií těchto společností, nebyla by konsolidace možná. Proto, aby přesvědčil auditora, doložil management Aholdu **zfalšované dokumenty**, ve kterých bylo uvedeno, že Ahold má v konsolidovaných společnostech absolutní vliv na veškeré rozhodování. Na základě těchto nepravdivých informací auditorská firma usoudila, že konsolidace proběhla v souladu s předpisy. [3]

Navýšení hospodářského výsledku mělo souvislost i s americkou **dceřinou společností U.S. Foodservice (USF)**. Jednalo se o firmu, která distribuovala a dodávala jídlo a podobné produkty do amerických restaurací, hotelů, univerzit nebo jídelen. V roce 2003 byla druhým největším distributorem jídla ve Spojených státech. Skandál souvisel s různými druhy **dodavatelských bonusů**, jež poskytovali dodavatelé Aholdu ve formě slev či jiných výhod. Velmi často se jednalo o **obratové bonusy**, kdy dodavatel poskytl USF slevu z kupní ceny zboží, pokud si u něj koupil stanovené množství. Tyto bonusy by podle účetních předpisů měly být účtovány do nákladů, protože se jedná o **náklady na prodané zboží**. Dále se jednalo o bonusy na různé marketingové akce, například při zavádění nových výrobků na trh. Podvod spojený s dodavatelskými bonusy spočíval v tom, že každý rok potvrdil management auditorské firmě, že **žádné dodavatelské bonusy nevyužívá**. Ve skutečnosti byly managementem účtovány dokonce i **fiktivní a přeceněné bonusy**, které však nebyly účtovány jako náklad, ale o jejich výši byly úmyslně **snížovány ceny prodaného zboží**. Další dodavatelské bonusy byly nesprávně účtovány jako **pohledávka**. Management USF nedisponoval ani **žádným efektivním kontrolním systémem**, který by tyto bonusy evidoval a zodpovídal za jejich správné zaúčtování. Celý podvod **kryli zaměstnanci USF**, kteří záměrně dodávali auditorům nesprávné finanční údaje. [3], [24]

Tabulka č. 2 uvádí výši snížení hospodářských výsledků, po přepočtu dodavatelských bonusů.

Tab. č. 2: Snížení zisku po přepočítání dodavatelských bonusů (v milionech €)

Položka	Rok 2000	Rok 2001
Čisté tržby	-44	-80
Náklady na tržby (prodej zboží)	-104	-214
Ostatní výdaje	0	-2
Daň	+56	+118
Podíl na zisku (ztrátě) joint ventur a investic do vl. kapitálu	-11	-37
Celkový dopad na čistý zisk	-103	-215

Zdroj: vlastní zpracování, 2015, dle [3]

První část podvodu byla odhalena **21. ledna 2003**, kdy došel do redakce nizozemských novin Het Algemeen Dagblad **anonymní dopis**, který popisoval účetní nesrovnalosti související právě s nesprávnou konsolidací joint ventur v USA. Podvod s dodavatelskými bonusy byl odhalen **samotnými auditory**, když poslali finanční výkazy ke kontrole dodavatelům, aby potvrdili množství bonusů, které USF poskytli. [3]

Poté došlo ke **změně ve vedení společnosti**. Výkonný ředitel **Cees van der Hoeven** rezignoval, později odsouzený **Michiel Meurs** byl propuštěn a s ním i další vrcholní manažeři Aholdu. Výkonný ředitel U.S. Foodservice byl managementem Aholdu odvolán a s ním rezignovali i další dva manažeři, nedlouho po odhalení účasti na podvodu. [7]

11. března 2003 nastoupil do firmy **nový management**. Ten formuloval nové strategie a upustil od strategie, stát se největším maloobchodním řetězcem na světě. Samotná společnost Ahold nebyla kvůli své americké divizi za skandál soudně stíhána. Došlo však k **mimosoudnímu vyrovnání**, kdy se firma dohodla s investory, že jim vyplátí **1,1 mld. dolarů**. Svoji americkou divizi U.S. Foodservice prodal Ahold v roce 2007 za **7,1 miliardy dolarů**. [3], [23]

Ve Spojených státech bylo v **roce 2004** obviněno z účetních podvodů několik bývalých vysokých představitelů U.S. Foodservice. Většina z nich přiznala vinu. Do vězení byl poslán bývalý výkonný viceprezident **Mark Kaiser**. Nejprve se v roce 2006 odvolal proti rozsudku, ale po dalším odvolání a přiznání viny v prosinci 2011 mu byl uložen trest ve výši 46 měsíců. Dále mu byla propadnuta částka 352 329 dolarů. [7], [36]

V **lednu 2009** byl v Nizozemsku bývalý finanční ředitel **Michiel Meurs** odsouzen za zfalšované dopisy, které předal auditorské firmě. Jednalo se o podmíněný trest ve výši šesti

měsíců, 240 hodin veřejných prací a pokutu 100 000 €. Za podvod byl odsouzen i **Jan Andrae**, v jeho případě šlo o tříměsíční podmínku a musel zaplatit 50 000 €. Pokutu musel zaplatit i **Hoeven**, bylo to však jen 30 000 €, protože soud uznal, že ředitel společnosti nesl na podvodu jen minimální podíl. Soud dále prohlásil, že konsolidace neproběhla v souladu s právními předpisy, což mělo vliv na účetní výkazy z let 1999 až 2001, kam byly konsolidované zisky zahrnuty. [3]

3.3 Skandály v České republice

Jak již bylo v úvodu kapitoly 3 uvedeno, účetní skandály se nevyhýbají žádné zemi. Společnost Royal Ahold je spojena s Českou republikou skrze jednu ze svých dceřiných firem, přesto ale tato společnost nehrála ve skandálu Aholdu příliš podstatnou roli. Mnoho účetních skandálů, které se objevují v České republice, mohou občané zaregistrovat především prostřednictvím médií.

Skandálů médií proběhlo několik, jedná se například o skandál okolo Českých Aerolinií, Skansky, nebo tunelového komplexu Blanka. Velmi aktuální je v této době kauza pražské „tramvajenky“ Opencard.

3.3.1 Opencard

Opencard představuje čipovou víceúčelovou kartu vydávanou Magistrátem hlavního města Prahy určenou obyvatelům a návštěvníkům města. Podle webových stránek mohou využívat vlastníci Opencard jako průkazku v Pražské integrované dopravě, využívat slev u vybraných společnostech, platit za parkování v určitých městských částech Prahy, prokazovat se jí jako čtenářským průkazem v pražských knihovnách a pomocí aplikace „Vím, jak řídím“ může držitelům karta Opencard poskytnout přehled o spáchaných dopravních přestupcích na území města. [35]

Projekt Opencard začal být realizován v roce **2006**. Odbor informatiky magistrátu města předložil v květnu 2006 pražským radním detailní podmínky, které musí splňovat budoucí provozovatel karty Opencard. Na základě těchto podmínek bylo vypsáno výběrové řízení, do něhož se jako jediná přihlásila firma **Haguess**, která jej nakonec vyhrála. Karty začaly být vydávány v dubnu roku 2007. [41]

V roce 2009 zadal náměstek primátora auditorské firmě **Nexia**, aby prověřila financování projektu Opencard. Ta našla velké množství nesrovnalostí. Náklady na projekt byly celkově od roku 2006 vyčísleny na 888 milionů Kč a byly podle auditora příliš vysoké, vzhledem

ke stavu projektu. Téměř polovina nákladů, 419 milionů Kč byla zaplacená firmě Haguess. Projekt byl tehdy vypracováván jako ziskový, ale nikdy žádný zisk nepřinesl. Jako hlavního viníka označil auditor odbor informatiky magistrátu města, který poskytoval městu nepravdivé informace a dodával firmě Haguess a ostatním firmám další zakázky, na které nikdy neproběhlo výběrové řízení. Dále auditorská firma kritizovala dopravní podnik za utracení 673 milionů Kč za náklady spojené s Opencard. [32]

Na základě auditu bylo podáno trestní oznámení na neznámého pachatele. Bylo zjištěno, že různé náklady, jako poradenství, zpracování studií a jiné služby mohly být financovány mimo rozpočet Opencard. Úředníci, kteří měli na starost tuto veřejnou zakázku, uzavřeli nevýhodné a předražené smlouvy a způsobili tak škodu ve výši 70 milionů Kč. Také bylo zjištěno, že před začátkem vyšetřování někdo skartoval důležité materiály, které s případem souvisely. [30], [40]

Ivan Seyček, tehdejší ředitel odboru informatiky na pražském magistrátu, byl v prosinci 2014 odsouzen pražským vrchním soudem na **3,5 roku** za porušení povinnosti při správě cizího majetku. V březnu 2015 však podal odvolání k nejvyššímu soudu. S ním byl dříve odsouzen i **Jiří Chytil**, šéf hodnotící komise, který dostal podmíněčný trest ve výši 1,5 roku. Ostatní obžalované soud zprostil viny. Bývalý pražský primátor Pavel Bém vůbec nebyl obviněn, vystupoval u soudu jako svědek. [38]

3.3.2 Finanční podvody spojené se snižováním daňové povinnosti

Na webových stránkách **Finanční správy České republiky** jsou popisovány případy, kterými se zabývají finanční úřady v ČR. Jsou vyšetřovány různé případy podvodného účetnictví, kdy vlastník firmy má zájem odvést co nejnižší daň, tedy snížit si výsledek hospodaření, z něhož se daň počítá. Případy jsou zde popisovány bez uvádění konkrétních názvů podniků, je zde však objasněno, jakým způsobem daná účetní jednotka snižovala základ daně. Nálezů finančního úřadu je na webových stránkách uvedeno několik, zde jsou popsány dva příklady, z Jihočeského a Pardubického kraje.

Případ ze září 2014 popisuje nalézací řízení finančního úřadu v **Jihočeském kraji**, kdy podnikatel získal za částku 6 mil. Kč **pohledávky od banky**, jejichž nominální hodnota činila 267 mil. Kč. Z těchto vymožených pohledávek však nezaúčtoval veškeré výnosy, které byl povinen podle zákona o daních z příjmů uznat a neprokázal oprávněnost nákladů, které účtoval jako zdanitelné. Finanční úřad podnikateli doměřil daň ve výši 2,7 mil. Kč a nařídil mu zaplatit penále ve výši 0,6 mil. Kč. [28]

Další případ z února 2015, popisuje daňovou kontrolu finančního úřadu v **Pardubickém kraji**. Podnikatel, který provozoval hostinskou činnost, již **několik let vykazoval ztrátu**. Bylo zjištěno, že ve své skladové evidenci, podle údajů ze skladových karet, skladuje obrovské množství zásob alkoholických nápojů. Finanční úřad zjistil, že firma na svých skladových kartách evidovala menší množství vydaného zboží ze skladu, než k jakému ve skutečnosti došlo a díky těmto praktikám vykazovala nižší tržby z prodeje zboží a tedy i nižší uskutečnitelná zdanitelná plnění. Podnikateli byla doměřena daň z příjmů ve výši 310 659 Kč a také DPH ve výši 430 730 Kč. [29]

4 Možnosti prevence a boje proti technikám kreativního účetnictví v České republice

Účetnictví, ať již hovoříme o úpravě účetnictví v České republice nebo v jakékoliv jiné vyspělé zemi s tržní ekonomikou, si klade za úkol **věrně zobrazit prostřednictvím účetních výkazů ekonomickou realitu** společnosti tak, aby tyto výkazy mohly být využity **externími uživateli**, kteří si na základě těchto dokumentů utvoří názor na finanční situaci podniku a na jeho další ekonomický vývoj⁸. Podle toho se také rozhodnou o nákupu nebo prodeji akcií či o vstupu do vzájemných obchodních vztahů. Dále účetní výkazy slouží manažerům podniku, kdy jim poskytují údaje potřebné pro finanční řízení firmy. [4]

V případě používání technik kreativního účetnictví **účetní výkazy tedy selhávají** v poskytování věrného a poctivého zobrazení skutečnosti.

4.1 Uživatelé účetních výkazů

Základní podmínka **boje proti kreativnímu účetnictví** spočívá v seznámení se s touto problematikou ze strany **uživatelů účetních výkazů** a to zejména **auditorů**, kteří provádějí audit společnosti. [6]

4.1.1 Auditori

„Audit je systematický proces přezkoušení účetních výkazů, vlastního účetního systému a účetních zápisů oprávněným auditorem v míře dostatečné k vyslovení názoru, zda předložené účetní výkazy podávají poctivý a věrný obraz o hospodaření ekonomické jednotky, která tyto výkazy předkládá, a zároveň, zda jsou tyto výkazy v souladu s odpovídajícími legislativními předpisy.“ [14, str. 12]

V České republice mají určité účetní jednotky ze zákona **povinnost ověření účetní závěrky auditorem**. Tyto společnosti musí splnit určitá **kritéria**, stanovená v zákoně o účetnictví⁹. Akciové **společnosti**, aby měly povinnost auditu, musí ke konci rozvahového dne účetního období, na které se účetní závěrka vztahuje, a účetního období, které bezprostředně tomuto období předchází, splnit nebo překročit alespoň jedno z následujících kritérií:

- hodnota aktiv je vyšší než 40 mil. Kč
- hodnota ročního úhrnu čistého obrátu je vyšší než 80 mil. Kč

⁸ Kovanicová uvádí, že tohoto v současné době české účetnictví schopno plně dostát

⁹ §20 zákona o účetnictví

- průměrný přepočtený stav zaměstnanců je v průběhu účetního období vyšší než 50 [20]

Ostatní účetní jednotky, které **nejsou akciovými společnostmi**, mají ze zákona povinnost auditu, pokud splní alespoň **dvě** z výše uvedených kritérií. [20]

Výsledky auditu jsou následně předány uživatelům účetních výkazů, tedy manažerům, vlastníkům, investorům či akcionářům. Volkánová za primární cíl auditu považuje **zvýšení důvěryhodnosti** účetních výkazů. Druhotný cíl pak představují morální a preventivní opatření, která mají působit proti vzniku chyb a podvodů a také sloužit jako poradenská a výchovná funkce.

Některé techniky kreativního účetnictví jsou však **obtížně odhalitelné** a v různých podnicích se mohou vyskytovat **unikátní případy** technik, které odhalení auditorem ještě více znesnadňují. [6]

4.1.2 Ostatní uživatelé účetních výkazů

Vzdělávat se v problematice kreativního účetnictví by se měli také **majitelé podniků** a s nimi i **investoři**, kteří hodlají vložit do společnosti své finanční prostředky. Je v jejich zájmu, aby byli schopni rozpoznat, kdy dochází ke kreativnímu účetnictví. Při studování účetních výkazů by měli investoři zvládnout odpovědět na otázky, jakým způsobem firma vydělává své peníze a jak je v podniku přístupováno k vedení účetnictví. [14]

Kromě auditorů a investorů by měli být mít přehled v oblasti kreativního účetnictví také **manažeři** a **finanční účetní**, aby znali způsob, jakým zabránit výskytu nekalých účetních praktik, které mohou být prováděny v podniku, kde jsou zaměstnání. [14]

4.1.3 Předcházení kreativnímu účetnictví

Existují společnosti, ve kterých je možné **větší riziko**, že zde bude docházet k technikám kreativního účetnictví nebo k podvodnému účtování. Libuše Müllerová uvádí několik rysů, které se mohou vyskytovat právě v takto ohrožených podnicích. Jsou jimi:

- nedostatečné vnitřní kontroly
- nepřátelské vztahy mezi zaměstnanci, kteří mají přístup k penězům, a samotnou firmou
- snadnější možnost zpronevěření majetku
- v případě podceňování rizik, které souvisí s krádežemi a zpronevěrou v podniku

K tomu, aby se **předešlo a zabránilo** kreativnímu účetnictví v podnikovém měřítku, je zapotřebí správné **rozdělení funkcí** uvnitř společnosti mezi manažery a účetní. Dále by měla v podniku působit nezávislá **revizní komise**, která by měla silné účetní zázemí a dostatečné množství zkušeností s auditem, ta by přímo vedla vyjednávání mezi firmou a externími auditorskými společnostmi. [9], [14]

4.2 Účetní předpisy v České republice

Boj proti technikám kreativního účetnictví spočívá především ve vytvoření **právního a podnikatelského prostředí**, ve kterém bude složité tyto praktiky legálně provádět. [5]

Každý stát nebo mezinárodní společenství reguluje účetnictví pomocí národních a mezinárodních účetních předpisů a zákonů. **Způsoby obrany a boje** proti používání praktik a technik kreativního účetnictví shrnuje Krupová do následujících bodů:

- přijetí podrobnějších předpisů pro účetnictví
- přijetí striktnějších účetních standardů
- orientace standardů na problémové oblasti
- více požadavků na zveřejňování
- upřednostňování obsahu před formou

Ke zmírnění používání kreativního účetnictví může tedy stát využívat vícero nástrojů a předpisů, kterými se společnosti sídlící a podnikající na jeho území musí řídit.

4.2.1 Etický kodex profesních účetních

Kodex profesního chování účetních je jedním z předpisů v ČR, který obsahuje principy a pravidla, jimiž by se měli účetní řídit při vykonávání svého povolání. [5]

Kovanicová uvádí ve své publikaci několik definic etiky: „*Etika souvisí se studiem norem chování a morálních soudů.*“ nebo „*Etika určuje pravidla a normy chování členů určité profese.*“ Zdůrazňuje, že na etiku účetní profese působí **vliv prostředí**, ve kterém účetní pracuje. Různí uživatelé účetních informací mají **odlišné zájmy**. Především ve velkých společnostech existuje předpoklad konfliktu zájmů. Často dochází takovému konfliktu mezi vlastníky, kteří jsou zainteresováni na maximalizaci svého bohatství, a manažery, kteří se orientují na své vlastní příjmy. [5, str. 450]

Správnost účetních výkazů a věrné zobrazení skutečnosti má na starosti **hlavní účetní**, který také může vydávat **vnitřní podnikové směrnice** pro vedení účetnictví a nabádat

prostřednictvím těchto směrnic k řádnému účetnímu výkaznictví své podřízené. Některé účetní operace však svým specifickým charakterem vyžadují **profesionální úsudek**, založený na znalosti, zkušenostech a schopnostech hlavního účetního, protože nejsou výslovně uvedeny v účetních předpisech. V těchto případech bývá velmi důležitá etická stránka problému. [5]

Jako morální opora k jednání a odpovědnosti účetních slouží **soubor účetních předpisů¹⁰**, kterými jsou ze zákona povinni se při vykonávání svého povolání řídit, a dále **etické kodexy**, které jsou publikovány profesními komorami nebo institucemi a pro členy těchto profesních komor jsou závazné. [5]

V České republice působí **Komora certifikovaných účetních**, která je složkou **Svazu účetních**, člena Mezinárodní federace účetních. Komora byla založena v dubnu 1999 v Praze a sdružuje odborníky, kteří jsou absolventy systému **certifikace účetní profese** v ČR nebo obdobného systému v zahraničí. Klade si za úkol podílet se na rozvoji a zkvalitnění účetní profese v ČR a poskytovat odborné a jiné poradenství svým členům. [37]

V souvislosti s **rozvojem účetní profese** se Komora podle svých webových stránek se zabývá těmito činnostmi:

- podílí se na **realizaci systému certifikace** účetní profese
- zajišťuje **vzdělávání** účetních
- **vydává etický kodex** a další normy související s účetní profesí
- dohlíží na **dodržování norem**
- spolupracuje s ostatními profesními organizacemi při **rozvoji účetní profese**
- prosazuje **legislativní úpravu** účetní profese [37]

Etický kodex má sloužit profesním účetním jako vodítko pro řešení otázek etiky v účetnictví. Obsahuje **souhrn základních etických principů** pro výkon účetní profese a předpokládá se, že všichni účetní, kteří získali certifikát od Komory certifikovaných účetních, budou tento kodex dodržovat. Skládá se ze tří hlavních částí, jimiž jsou **obecná část**, část pro profesní účetní provozující **veřejnou praxi**, část pro profesní účetní v **zaměstnaneckém poměru**, a z **přílohy**. Každá ze tří částí se dále člení na jednotlivé články. V případě podezření, že Etický kodex **porušují**, mohou být účetní prošetřováni **Disciplinární komisí** Komory. [18]

¹⁰ Dále v kap. 4.2.2

4.2.1.1 Řešení etických konfliktů

Kodex obsahuje pokyny, jak postupovat při **ovlivňování účetního odborníka**. Touto otázkou se zabývá v rámci Etického kodexu článek č.2, **Řešení etických konfliktů**, v obecné části. Varuje účetního, že se musí mít na pozoru před skutečnostmi, které vyvolávají **střet zájmů**, kdy se jedná například o **nátlak** ze strany nadřízených, manažerů, společníků nebo příbuzných osob, ve smyslu jednání v rozporu s předpisy a profesními standardy, kdy je po účetním požadováno, aby uveřejnil nepřesné nebo zavádějící informace, na kterých má zájem ovlivňující osoba. [1], [18]

V případě, že by se jednalo o **závažný etický problém**, by jej měl certifikovaný účetní v první řadě řešit v souladu s řádem, který je platný pro společnost, ve které pracuje. Jestliže by řád společnosti řešení neumožňoval, je třeba, aby certifikovaný účetní řešil problém se svými přímými **nadřízenými**. Pokud by se však ukázalo, že se nadřízení také podílí na tomto neetickém jednání, je nutné obrátit se na následující stupeň vedení společnosti. Dalším krokem je vyžádání si **konzultace a poradenství nezávislého poradce** nebo se o situaci poradit s příslušným **profesním orgánem**. Kdyby se problém tímto způsobem také nepodařilo vyřešit a účetní již vyčerpal veškeré úrovně interní kontroly, a zároveň by se jednalo o opravdu závažný přečin, například podvod, je poslední možností účetního ukončit ve společnosti pracovní poměr a informovat o situaci představitele této společnosti. [1]

Kovanicová uvádí v této souvislosti **osobní zkušenost jednoho z účetních**, který se při své práci setkal s ovlivňováním ze strany svého zaměstnavatele: *„Můžete samozřejmě namítnout, že se mu mohu postavit a oponovat obecně závaznými předpisy, morálním kodexem certifikovaného účetního apod. ... Již dvakrát u různých firem jsem na svou neochotu a snahu diskutovat s majiteli o možném řešení „dojel“. Časem jsem se stal nepohodlným a musel své místo opustit.“*¹¹ [5, str. 453]

4.2.1.2 Porušování etického kodexu

Komora certifikovaných účetních dále ustanovuje pro případy **porušování etického kodexu** certifikovanými účetními **disciplinární řád**. Ten *„upravuje činnost disciplinární komise, postup prošetřování přijatých oznámení, kdo je účastníkem disciplinárního řízení, zkrácené řízení, práva certifikovaných účetních, vůči kterým je disciplinární řízení vedeno a stanoví, co se rozumí disciplinárním provedením a disciplinárním opatřením“*. [17, čl. 1]

¹¹ Převzato z publikace Časopis Účetnictví č.7/2001, s.38

V případě **prokázání porušení etického kodexu**, může být certifikovaný účetní potrestán napomenutím, pokutou do výše až 50 000 Kč, nebo mu v nejdůležitějších případech může být zneplatněn nebo odebrán certifikát. [17]

4.2.2 Regulační rámec účetnictví v ČR

V České republice je účetnictví regulováno **soustavou předpisů**, kterými jsou **zákony a normy** a které dále souvisejí s jinými věcnými zákony a právními předpisy. Základním právním předpisem účetního systému v ČR je **zákon o účetnictví** a v určitých případech také **obchodní zákoník**. Na tyto dva zákony navazuje množství dalších **zákonů**. Jsou jimi například zákon o daních z příjmů, zákon o cenných papírech, zákon o podnikání na kapitálovém trhu, zákon o úpadku a způsobech jeho řešení a další jiné zákony. **Předpisy**, které navazují na zákon o účetnictví, rozumíme **vyhlášky**, které jsou vydávány Ministerstvem financí podle zákona o účetnictví a **české účetní standardy**. [12]

4.2.2.1 Zákon o účetnictví

Zákon o účetnictví č. 563/1991 Sb. ve znění pozdějších novelizací je zákon, kterým je v České republice na prvním místě účetnictví upravováno. Skládá se ze sedmi částí a je **společný pro všechny ekonomické subjekty** v ČR. [4]

Zákon obsahuje část „Správní delikty“ a v §37 až §37ab jsou uvedeny **sankce**, které plynou z **protiprávního jednání** v rámci vedení účetnictví. Zákon rozlišuje tyto činy na **přestupky** týkající se protiprávního jednání účetní jednotky, která není podnikatelem a **správní delikty**, které se vztahují na protiprávní jednání podnikatelů. Sankci zde představuje **pokuta**, která je odvozena z **hodnoty celkových aktiv**. [8]

Zákon udává **horní hranici pokut**, které závisí na konkrétním druhu a závažnosti protiprávního jednání. Pokuty se vyměřují ve výši **3 % nebo 6 %** z hodnoty celkových aktiv. Výjimku tvoří hranice pokuty **paušální částkou 5 000 Kč**, a to v případě, pokud účetní jednotka nepředá účetní záznam do centrálního systému účetních informací státu¹². Konkrétní výše pokuty záleží na rozhodnutí projednávajícího orgánu, kterým je v prvním stupni projednávání **Finanční úřad**. [8]

¹² ustanovení §37a odst.1 písm. k)

O pokutě se bude jednat mimo jiné v těchto případech:

- vedení účetnictví v rozporu s věrným a poctivým obrazem
- nesprávné sestavení konsolidované účetní závěrky
- neuschování účetních záznamů
- nezveřejnění účetní závěrky v souladu se zákonem o účetnictví
- sestavení účetní závěrky, kde chybí některé z povinných součástí
- neověření účetní závěrky auditorem v povinných případech [8]

4.3 Trestní zákoník ČR

Pokud firma zkresluje údaje o stavu hospodaření a jmění, může se v České republice dopouštět trestného činu. V trestním zákoníku ČR je v paragrafu **253 Zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění** uvedeno, že tohoto trestného činu se dopouští ten, kdo:

- **nevede účetní knihy** a je k tomu ze zákona povinen
- v účetních knihách uvádí **nepřavdivé nebo zkreslené informace**
- účetní knihy a jiné doklady **zničí, poškodí, zatají nebo je učiní neupotřebitelnými**

Za tento trestný čin může být pachatel odsouzen až na **dva roky** nebo mu může být **zakázána činnost**. V případě, že by tímto svým jednáním způsobil škodu ve výši alespoň **500 000 Kč**¹³ na majetku někoho jiného, může být potrestán až na **pět let**. Pokud by škoda byla vyšší než **5 000 000 Kč**, jedná se o „škodu velkého rozsahu“ a pachatel může být odsouzen až na **osm let** do vězení. [14], [19]

4.4 Výklad právních předpisů v ČR

Obsahy zákonů a předpisů mohou být však někdy **interpretovány různým způsobem**. Pravidla jsou sice vytvářena tak, aby nedovolovala odlišnou interpretaci a byla jednoznačná, ale vždy se může vyskytnout skutečnost, kterou tvůrce takovýchto předpisů nepředvídal v době, kdy byl příslušný předpis vytvářen. Schiffer uvádí, že je potřeba, aby rozhodovací činnost byla **jednotná** a aby existoval „*takový výklad právní normy, který nejlépe odpovídá principům a právní podstatě upravovaných skutečností.*“ [12, str. 17]

V odborné literatuře se setkáváme i s **kritikou právních předpisů** v ČR. V České republice je příliš velký počet zákonů a předpisů, z nichž nejsou mnohé příliš kvalitní. Obsahují značné

¹³ §138 trestního zákoníku „značná škoda“

množství chyb, nepřesností a nedostatků. Majitelům firem vůbec nepřispívají k usnadnění jejich situace, naopak, spíše ji komplikují. [12]

5 Analýza vybraných technik na účetní závěrku v ČR

Kapitola 5 obsahuje analýzu vybraných technik kreativního účetnictví a prezentuje dopad, jaký může mít kreativní účetnictví na účetní závěrku sestavenou v souladu s českými účetními předpisy. Pro účely této analýzy byla vytvořena **fiktivní společnost a fiktivní data z účetní závěrky pro rok 2014**.

Podniky se mohou používáním technik kreativního účetnictví snažit jak o **zvyšování výsledku hospodaření**, tak i snižování. Zde bude uveden příklad podniku, který má zájem o první z možností.

5.1 Výkazy před úpravou výsledku hospodaření

Akciová společnost **Alpha**, se sídlem na území **České republiky**, se zabývá **nákupem a následným prodejem domácích spotřebičů a elektroniky**, a dále poskytuje **servis a odborné poradenství** při obsluze a údržbě těchto zařízení. Také má v držení několik **pozemků a budov**, které využívá jako **prodejní a skladové prostory**. Společnost vznikla **1. 1. 2000**, k dnešnímu dni zaměstnává **100 pracovníků**. Základní kapitál společnosti činí **10 milionů Kč**, ke dni účetní závěrky je již plně splacen. O pořízených zásobách účtuje způsobem **A**.

Alpha, a. s. před koncem účetního období dosahuje ziskových hodnot ve výši **4,5 milionu Kč**. Management firmy má však zájem, aby firma za rok 2014 vykázala zisk vyšší alespoň o dalších 1,5 milionu Kč, tedy **6 milionů Kč**.

V tabulkách č. 3 a 4 jsou zobrazeny vybrané údaje z výsledovky a rozvahy akciové společnosti Alpha před úpravou výsledku hospodaření.

Tab. č. 3: Údaje z výsledovky společnosti Alpha, a. s.

Položka	Hodnota v tis. Kč
Tržby za prodej zboží	10 500
Náklady vynaložené na prodané zboží	8 700
Obchodní marže	1 800
Tržby z prodeje vlastních výrobků a služeb	5 600
Náklady související s provozní činností	2 900
Výsledek hospodaření	4 500

Zdroj: vlastní zpracování, 2015

Tab. č. 4: Zjednodušená rozvaha společnosti Alpha, a. s.

Označení	Položka	Hodnota v tis. Kč
	Aktiva Celkem	100 000
B.	Dlouhodobý majetek	19 000
B.I.	Dlouhodobý nehmotný majetek	1 000
B.II.	Dlouhodobý hmotný majetek	17 500
B.III.	Dlouhodobý finanční majetek	500
C.	Oběžný majetek	80 000
C.I.	Zásoby	42 000
C.II.	Dlouhodobé pohledávky	3 000
C.III.	Krátkodobé pohledávky	32 000
C.IV.	Finanční majetek	3 000
D.	Časové rozlišení	1 000
	Pasiva Celkem	100 000
A.	Vlastní kapitál	38 000
A.I.	Základní kapitál	10 000
A.II.	Kapitálové fondy	100
A.III.	Rezervní fond, nedělitelný fond a ostatní fondy ze zisku	1 000
A.IV.	Výsledek hospodaření minulých let	22 400
A.V.	Výsledek hospodaření v běžném období	4 500
B.	Cizí zdroje	60 000
B.I.	Rezervy	200
B.II.	Dlouhodobé závazky	800
B.III.	Krátkodobé závazky	29 000
B.IV.	Bankovní úvěry	30 000
C.	Časové rozlišení	2 000

Zdroj: vlastní zpracování, 2015

Výše uvedené výkazy jsou pro usnadnění sestavené zjednodušeným způsobem a veškerá čísla byla pro potřeby zkoumaného příkladu zaokrouhlena. Pokud by se jednalo o reálnou společnost, měla by povinnost sestavit účetní závěrku v plném rozsahu.

5.2 Využití technik kreativního účetnictví

Společnost Alpha, a. s. tedy potřebuje výsledek hospodaření, který aktuálně vychází 4,5 milionu Kč zvýšit na **6 milionů Kč**. Pro tento účel provede účetní operace, které jsou popsány v následujících podkapitolách.

Základní sazba daně z přidané hodnoty činila v České republice v roce 2014 21 %. Zobrazované účetní případy nebudou do účetních případů DPH zahrnovat, její výše není pro potřeby kreativního účetnictví firmy Alpha, a. s. podstatná.

5.2.1 Kapitalizace úroků z úvěru

Podnik si před koncem účetního období pořídil dlouhodobý majetek z úvěru ve výši **500 000 Kč**. Úroková míra činí **10 %**. O způsobu účtování má na výběr ze dvou dostupných variant. Může úroky **zahrnout do nákladů**, nebo je **kapitalizovat**. Pokud by byla hodnota úroků zahrnuta do nákladů, **snížil by se o tuto částku výsledek hospodaření**, což není ve zkoumaném případě žádoucí. Společnost proto přistoupí ke **kapitalizaci úroků** z poskytnutého úvěru. Úroky ještě předtím než zařadí majetek do užívání, **zahrne do pořizovací ceny** nakoupeného majetku. Bude o úvěru účtovat následujícím způsobem:

31. 12. 2014

1. Pořízení majetku	500 000 Kč	MD 042 D 321
2. Úrok z pořízení majetku	50 000 Kč	MD 042 D 321
3. Zařazení majetku do užívání	550 000 Kč	MD 022 D 042

Při použití této varianty **nenastane žádná změna** ve výši výsledku hospodaření, na rozdíl od první uvažované možnosti, kdy by společnost o úrocích účtovala jako o nákladech, čímž by došlo k jejich zvýšení a následnému snížení výsledku hospodaření o tuto částku.

V rozvaze následkem těchto účetních operací dojde ke zvýšení hodnoty dlouhodobého majetku o částku 550 000 Kč na straně aktiv, a zároveň k nárůstu hodnoty cizího kapitálu o tutéž částku na straně pasiv.

5.2.2 Transakce se zásobami

Předpokládejme, že podnik Alpha, a. s. není jediným subjektem, který má zájem o úpravu výsledku hospodaření na požadovanou výši. Podnik uzavře dohodu s firmou Bravo, a. s.,

kteřá se zabývá podobnou činností, **na prodeji a následném odkupu zásob zboží**. Tyto praktiky kreativního účetnictví popisuje kapitola 2. 1. 1. 1.

Alpha, a. s. prodá jistou část svých zásob zboží na skladě společnosti Bravo, a. s. za cenu 1 500 000 Kč. Následně prodá společnost Bravo **totožné množství zásob** společnosti Alpha zpět **za stejnou částku**. Společnost účtuje o nákupu a prodeji zboží způsobem A, tedy o nákladech bude účtovat až při spotřebě pořízeného zboží. Účetní operace budou vypadat takto:

31. 12. 2014

<i>4. Prodej zásob zboží</i>	<i>1 500 000 Kč</i>	<i>MD 311 D 604</i>
<i>5. Vyskladnění zásob zboží</i>	<i>700 000 Kč</i>	<i>MD 504 D 132</i>
<i>6. Nákup zásob zboží</i>	<i>1 500 000 Kč</i>	<i>MD 131 D 321</i>
<i>7. Zboží přijato na sklad</i>	<i>1 500 000 Kč</i>	<i>MD 132 D 131</i>

Následkem použití této metody kreativního účetnictví dojde ke **zvýšení výsledku hospodaření** o 800 tisíc Kč, což je výsledkem rozdílu zvýšení provozních nákladů o 700 tis. Kč a současnému zvýšení provozních výnosů o 1,5 mil. Kč ve výkazu zisku a ztráty. V rozvaze dojde rovněž ke zvýšení hodnoty v položce zásob o 800 tis. Kč, zvýšení hodnoty v položce krátkodobé pohledávky o 1,5 mil. Kč a zvýšení krátkodobých závazků také o 1,5 mil. Kč.

5.2.3 Faktura za služby v příštím období

Alpha, a. s. poskytuje svým odběratelům **poradenské a servisní služby** ohledně manipulace s výrobky, které prodává. Podle smlouvy s odběratelskou firmou Delta, a. s. má v lednu 2015 poskytnout tyto služby v hodnotě 400 000 Kč. Aby zvýšila výsledek hospodaření již v roce 2014, vystaví na tyto služby fakturu ke dni 31. 12. 2014.

31. 12. 2014

<i>8. Prodej servisních služeb</i>	<i>400 000 Kč</i>	<i>MD 311 D 602</i>
------------------------------------	-------------------	---------------------

Provedením této operace dojde ke zvýšení výnosů o 400 000 Kč, tedy o **zvýšení výsledku hospodaření** o stejnou částku. V rozvaze se tato účetní operace projeví na straně aktiv jako zvýšení pohledávek.

5.2.4 Vystavení fiktivní faktury

Dalším ze způsobů, jak zvýšit pomocí kreativního účetnictví výsledek hospodaření, může být vystavení fiktivních faktur. Podnik vystaví **fakturu na servisní služby** 300 000 Kč firmě Golf, s. r. o., která si však tyto služby neobjednala a je jisté, že faktura **nebude nikdy uhrazena**. Alpha, a. s. si tedy v roce 2014 zaúčtuje částku 300 000 Kč do výnosů. V lednu příštího účetního období tuto fiktivní fakturu označí jako **nedobytnou pohledávku** a vytvoří na ní účetní odpis.

31. 12. 2014

9. FAV za servisní služby 300 000 Kč MD 311 D 602

1. 1. 2015

10. Odpis nedobytné pohledávky 300 000 Kč MD 546 D 311

Vystavení fiktivní faktury **zvýší firmě** v roce 2014, tedy v roce, kdy má zájem navýšit pomocí kreativního účetnictví svůj výsledek hospodaření, **výnosy** o 300 000 Kč. V rozvaze dále dojde ke zvýšení hodnoty u položky pohledávek.

5.3 Pohyb na účtech

Následující účetní schémata představují účtování všech položek kreativního účetnictví firmy Alpha, a. s., které použila k úpravě výsledku hospodaření za rok 2014. Účetní operaci číslo 10 z kapitoly 5. 2. 4 bude účetní jednotka účtovat až v roce 2015, proto na následujících schématech není zobrazena.

MD	042 – Pořízení majetku	D	MD	022 – SMV ¹⁴	D
1.	500 000	3.	550 000		
2.	50 000			550 000	
	0				
		0			

MD	131 – Pořízení zboží	D	MD	132 – Zboží na skladě	D
6.	1 500 000	7.	1 500 000	5.	700 000
	0			800 000	
		0			

¹⁴ Samostatné movité věci a soubory movitých věcí

MD	311 - Odběratelé	D	MD	321 - Dodavatelé	D
4.	1 500 000			1.	500 000
8.	400 000			2.	50 000
9.	300 000			6.	1 500 000
	2 200 000				2 050 000

MD	504 – Prodané zboží	D	MD	602 – Tržby za služby	D
5.	700 000			8.	400 000
	700 000			9.	300 000
					700 000

MD	604 – Tržby za zboží	D
	4.	1 500 000
		1 500 000

Zdroj: vlastní zpracování, 2015

5.4 Výkazy po úpravě výsledku hospodaření

Po zaúčtování účetních operací sestaví účetní jednotka Alpha, a. s. účetní závěrku. Dojde tak ke změně hodnot v položkách účetních výkazů, tak jak je zobrazeno v tabulce č. 5 a tabulce č. 6. Jak je z výkazů patrné, výsledek hospodaření se podařilo zvýšit na 6 milionů Kč.

Tab. č. 5: Údaje z výsledovky společnosti Alpha, a. s. po úpravě VH

Položka	Hodnota v tis. Kč
Tržby za prodej zboží	12 000
Náklady vynaložené na prodané zboží	9 400
Obchodní marže	2 600
Tržby z prodeje vlastních výrobků a služeb	6 300
Náklady související s provozní činností	2 900
Výsledek hospodaření	6 000

Zdroj: vlastní zpracování, 2015

Tab. č. 6: Zjednodušená rozvaha společnosti Alpha, a. s. po úpravě VH

Označení	Položka	Hodnota v tis. Kč
	Aktiva Celkem	103 550
B.	Dlouhodobý majetek	19 550
B.I.	Dlouhodobý nehmotný majetek	1 000
B.II.	Dlouhodobý hmotný majetek	18 050
B.III.	Dlouhodobý finanční majetek	500
C.	Oběžný majetek	83 000
C.I.	Zásoby	42 800
C.II.	Dlouhodobé pohledávky	3 000
C.III.	Krátkodobé pohledávky	34 200
C.IV.	Finanční majetek	3 000
D.	Časové rozlišení	1 000
	Pasiva Celkem	103 550
A.	Vlastní kapitál	39 500
A.I.	Základní kapitál	10 000
A.II.	Kapitálové fondy	100
A.III.	Rezervní fond, nedělitelný fond a ostatní fondy ze zisku	1 000
A.IV.	Výsledek hospodaření minulých let	22 400
A.V.	Výsledek hospodaření v běžném období	6 000
B.	Cizí zdroje	62 050
B.I.	Rezervy	200
B.II.	Dlouhodobé závazky	800
B.III.	Krátkodobé závazky	31 050
B.IV.	Bankovní úvěry	30 000
C.	Časové rozlišení	2 000

Zdroj: vlastní zpracování, 2015

Závěr

Účelem této bakalářské práce bylo analyzovat techniky kreativního účetnictví a účetních podvodů a provést jejich aplikaci v rámci české účetní legislativy.

Kreativní účetnictví představuje využívání mezer v legislativních rámcích jednotlivých zemí a jejich účetních systémech. Kreativní účetní těchto mezer zneužívají a díky nim manipulují s účetními výkazy tak, že je transformují do podoby, která je pro ně žádoucí. Mezi podvodem a kreativním účetnictvím je však velmi tenká hranice. Podvodného jednání se účetní dopouští, pokud svými úmyslně chybnými účetními praktikami způsobí někomu jinému škodu, nebo získá ze svého jednání jednostranný prospěch. S podvody souvisí pojem fraud management, jehož uživatelé se snaží pomocí znalosti technik kreativního účetnictví, kreativnímu účetnictví a podvodům předcházet.

Není možné vyjmenovat veškeré druhy technik a postupy, kterých se kreativní účetní při svém konání dopouští, za dvě hlavní techniky jsou považovány techniky window dressingu a mimobilančního financování. Pomocí technik window dressingu je možno upravovat účetní výkazy do požadované formy a výsledku. Techniky mimobilančního financování se oproti technikám window dressingu nezobrazí v účetní rozvaze.

Na počátku třetího tisíciletí propukl skandál obrovských rozměrů, kdy bylo odhaleno, že nadnárodní korporace Enron používala techniky kreativního účetnictví a účetní podvody k nadhodnocování svých účetních výsledků. Společnost nedlouho poté vyhlásila bankrot a vrchní představitelé byli posláni do vězení. Enron ale nebyl jediným podnikem, kterému bylo prokázáno užívání kreativních technik. Nedlouho poté se začaly přidávat i další společnosti. Nizozemská společnost Royal Ahold také nezákonným způsobem nadhodnotila své výsledky, ta však na rozdíl od Enronu nebankrotovala a dokázala se s následky svého konání úspěšně vypořádat. V České republice proběhlo již velké množství skandálů, aktuální je v roce 2015 především kauza Opencard. Podvodů se však dopouštějí i malé podniky, některé se snaží na rozdíl od Enronu nebo Aholdu své výsledky podhodnotit, aby se vyhnuly daňovým povinnostem.

Pro zabránění používání technik kreativního účetnictví je důležité, aby měl podnik k dispozici kvalitní zákony a předpisy, kterými by byli účetní povinni se řídit, a aby dále existovaly sankce a postihy pro ty subjekty, které by zákony, předpisy a normy porušily. V České republice popisuje sankce plynoucí z úmyslně nesprávně vedeného účetnictví zákon o účetnictví a trestní zákoník. Mnoho odborníků se však domnívá, že v České republice je

příliš mnoho zákonů, které nejsou kvalitní, což nahrává pachatelům účetních podvodů a kreativním účetním.

V závěrečné kapitole je představena firma, která se v rámci kreativního účetnictví snaží zvýšit svůj výsledek hospodaření na požadovanou částku. S využitím vybraných technik kreativního účetnictví a díky sestavení účetní závěrky v rámci pravidel české účetní legislativy se dané účetní jednotce tímto způsobem výsledek hospodaření opravdu podaří zvýšit.

Tato práce dokazuje, že s potřebnou znalostí technik kreativního účetnictví lze velmi rychlým a málo komplikovaným způsobem dosáhnout požadovaných výsledků. Lze tomu tak učinit i přes skutečnost, že se bude podnikatel řídit při svém konání platnými účetními předpisy. Předpisy a zákony, které se snaží zamezit manipulaci s účetními výkazy a zaručit tak, že účetní výkazy budou podávat věrný a poctivý obraz finanční situace podniku sice existují, postihy pro účetní jednotky však nejsou dostatečně vysoké, aby takovému konání zabránily. Dalším problémem je, že účetní mohou být nuceni k provádění podvodných praktik svým zaměstnavatelem. Existují kontrolní mechanismy v podobě povinných auditů některých společností, ani ty ale vždy nepředstavují stoprocentní záruku, že účetnictví bylo vedené poctivým způsobem. V neposlední řadě jsou vydávány etické kodexy, kterými se však nemusí každý účetní řídit, poskytují spíše oporu pro jejich jednání.

Seznam tabulek

Tab. č. 1: Změna čistého zisku po přepočítání v roce 2002 (v milionech €)	28
Tab. č. 2: Snížení zisku po přepočítání dodavatelských bonusů (v milionech €)	30
Tab. č. 3: Údaje z výsledovky společnosti Alpha, a. s.	42
Tab. č. 4: Zjednodušená rozvaha společnosti Alpha, a. s.	46
Tab. č. 5: Údaje z výsledovky společnosti Alpha, a. s. po úpravě VH	47
Tab. č. 6: Zjednodušená rozvaha společnosti Alpha, a. s. po úpravě VH	48

Seznam obrázků

Obr. č. 1: Obecná míra flexibility v účetní legislativě	11
Obr. č. 2: Interní podvodná jednání.....	12
Obr. č. 3: Vývoj výše tržeb Enronu v letech 1995 - 2000.....	25

Seznam použitých zkratek

a. s. – Akciová společnost

čl. – článek

ČR – Česká republika

DPH – Daň z přidané hodnoty

FIFO – First In First Out

ICAEW – Institute of Chartered Accountants in England and Wales

Inc. – Incorporation

Kč – Korun českých

LIFO – Last In First Out

mil. – milion

mld. - miliarda

SMV – Samostatné movité věci

SPE – Special Purpose Entity

s. r. o. – Společnost s ručením omezeným

str. – strana

USA – United States of America

USF – U. S. Foodservice

VH – Výsledek hospodaření

Seznam použité literatury

Monografie

- [1] DYTRT, Zdeněk. *Etika v podnikatelském prostředí*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, 2006, 196 s., ISBN 80-247-1589-9
- [2] HINKE, Jana a Dana BÁRKOVÁ. *Účetnictví 2: pokročilé aplikace*. 1. vydání, Praha: Grada, 2010, 231 s. ISBN 978-80-247-3516-0
- [3] JONES, Michael. *Creative accounting, fraud and international accounting scandals*. 1. vydání, Chichester: John Wiley & Sons, 2011, 566 s., ISBN 978-0-470-05765-0
- [4] KOVANICOVÁ, Dana. *Abeceda účetních znalostí pro každého*. 10. vydání, Praha: BOVA POLYGON, 2012, 440 s., ISBN 978-80-7273-169-5
- [5] KOVANICOVÁ, Dana. *Finanční účetnictví: světový koncept IFRS/IAS*. 5. vydání, Praha: BOVA POLYGON, 2005, 526 s., ISBN 80-727-3129-7
- [6] KRUPOVÁ, Lenka. *Kreativní účetnictví: zneužívání účetnictví - možnosti a meze*. 1. vydání, Praha: Komora auditorů České republiky, 2001, 64 s., ISBN 80-902-8552-X
- [7] MARKHAM, Jerry. *A Financial History of Modern U.S. Corporate Scandals: From Enron to Reform*, 1. vydání, Armonk: M.E. Sharpe, 2006, 775 s., ISBN 978-0-7656-1583-1
- [8] MOLÍN, Jan. *Protiprávní jednání z pohledu profesní odpovědnosti auditorů, daňových poradců a účetních*. 1. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011, 188 s., ISBN 978-80-7357-600-4
- [9] MULFORD, Charles a Eugene COMISKEY. *The financial numbers game: detecting creative accounting practices*. 1. vydání, New York: Wiley, 2002, 395 s., ISBN 0-471-37008-8
- [10] MÜLLEROVÁ, Libuše. *Auditing pro manažery aneb proč a jak se ověřuje účetní závěrka*. 1. vydání, 2007, Praha: ASPI, 136 s., ISBN 978-80-7357-308-9
- [11] RŮČKOVÁ, Petra. *Finanční management*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, 2012, 296 s., ISBN 978-80-247-4047-8
- [12] SCHIFFER, Vladimír. *Správně vedené účetnictví*. 1. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, 280 s. ISBN 978-80-7357-575-5

- [13] SCHILIT, Howard. *Financial shenanigans: How to detect accounting gimmicks & fraud in financial reports*. 3. vydání, New York: McGraw-Hill, 2010, 304 s., ISBN 978-007-1703-086
- [14] VOLKÁNOVÁ, Zdeňka. *Podvody v účetnictví. Jak se jim bránit*. 1. vydání, Praha: Linde Praha a. s., 2014, s. 192, ISBN 978-80-7201-945-8
- [15] VOMÁČKOVÁ, Hana. *Účetnictví akvizicí, fúzí a jiných vlastnických transakcí: (vyšší účetnictví)*. 3.aktualiz. vyd. Praha: Polygon, 2005, 508 s. ISBN 8072731270
- [16] ZENTES, Joachim. *Strategic Retail Management: Text and International Cases*. 2. vydání, Wiesbaden: Gabler, 2011, 441 s., ISBN 978-3-8349-2536-7

Zákony a vyhlášky

- [17] Disciplinární řád Komory profesních účetních. Komora certifikovaných účetních. 2007. Dostupný také z: <http://www.komora-ucetnich.cz/cze/informace-komory/normy/disciplinari-rad>
- [18] Etický kodex profesních účetních. Komora certifikovaných účetních. 2004. Dostupný také z: <http://www.komora-ucetnich.cz/cze/informace-komory/normy/eticky-kodex>
- [19] Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Dostupný také z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/>
- [20] Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví. Dostupný také z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/ucto/>
- [21] Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů. Dostupný také z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/dprij/>

Elektronické zdroje

- [22] 4 Executives At Ahold Unit Are Indicted. *NYTimes.com*. [online]. 28.7.2014 [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2004/07/28/business/4-executives-at-ahold-unit-are-indicted.html>

- [23] Ahold nebude v USA stíhán kvůli podvodu v U.S. Foodservice. *Finance.cz*. [online]. 29.9.2006 [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/77650-ahold-nebude-v-usa-stihan-kvuli-podvodu-v-u-s-foodservice/>
- [24] AUDITOR 7/2008. *Komora auditorů České republiky*. [online]. 1.10.2008 [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://www.kacr.cz/file/562/auditor-2008-07.pdf>
- [25] Boj s podvody v nákupním procesu. *KPMG Business Institute*. [online]. © 2015 [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://kpmgbusinessinstitute.cz/skoleni/problematika-podvodneho-jednani/boj-s-podvody-v-nakupnim-procesu/objednat/individualni>
- [26] BusinessDictionary.com. [online]. © 2015 [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://www.businessdictionary.com/>
- [27] Company profile. *Ahold*. [online]. © 2014 [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <https://www.ahold.com/Ahold.htm#!/About-us/Company-profile.htm>
- [28] Daň z příjmů právnických osob – nalézací řízení. *Finanční správa*. [online]. 23.9.2014 [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://www.financnisprava.cz/cs/financni-sprava/vybrane-pripady-z-danoveho-rizeni/dan-z-prijmu-pravnickych-osob-nalezaci-r-5369>
- [29] Dictionary and Thesaurus. *Merriam – Webster*. [online]. © 2015 [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: www.merriam-webster.com
- [30] Dražší, než jsme mysleli. Náklady na opencard překonaly miliardu. *Novinky.cz*. [online]. 15.8.2012 [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/276035-drazsi-nez-jsme-mysleli-naklady-na-opencard-prekonaly-miliardu.html>
- [31] Finanční úřad pro Pardubický kraj. *Finanční správa*. [online]. 20.2.2015 [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://www.financnisprava.cz/cs/financni-sprava/vybrane-pripady-z-danoveho-rizeni/financni-urad-pro-pardubicky-kraj-5765>
- [32] Firma Haguess napadla audit k projektu Opencard. *Česká televize*. [online]. 7.12.2009 [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/74666-firma-haguess-napadla-audit-k-projektu-opencard/>
- [33] Historie a současnost. *Albert*. [online]. © 2015 [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://www.albert.cz/o-nas/o-spolecnosti/historie/>

- [34] JP Morgan pays \$2bn in Enron case. *BBC NEWS*. [online]. 15.6.2005 [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/4094352.stm>
- [35] K čemu karta slouží. *Opencard*. [online]. © 2011 [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://opencard.praha.eu/jnp/cz/vyuziti/index.html>
- [36] Kaiser, Mark P. 2nd Sentencing. *U. S. Department of Justice*. [online]. 7.12.2011 [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://www.justice.gov/usao/nys/pressreleases/December11/kaisermarkp2ndsentencingpr.pdf>
- [37] O Komoře. *Komora certifikovaných účetních*. [online]. © 2015 [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://www.komora-ucetnich.cz/cze/informace-komory/o-komore>
- [38] Opencard u Nejvyššího soudu: Odsouzený úředník podal dovolání. *Česká televize*. [online]. 23.3.2015 [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/305718-opencard-u-nejvyssiho-soudu-odsouzeny-urednik-podal-dovolani/>
- [39] Our history. *Ahold*. [online]. © 2014 [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <https://www.ahold.com/About-us/Our-history.htm>
- [40] Policie navrhla obžalovat pět lidí v kauze Opencard. *Česká televize*. [online]. 9.8.2012 [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/190968-policie-navrhla-obzalovat-pet-lidi-v-kauze-opencard/>
- [41] Projekt Opencard zřejmě vznikl na počítači šéfa firmy, která vyhrála výběrové řízení. *iDNES.cz*. [online]. 10.2.2010 [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/projekt-opencard-zrejme-vznikl-na-pocitaci-sefa-firmy-ktera-vyhrala-vyberove-rizeni-gnj-/domaci.aspx?c=A100210_1333453_praha_itu
- [42] White Collar Crimes: Where Are They Now?. *NYTimes.com*. [online]. 1.3.2015 [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: http://www.nytimes.com/interactive/2015/03/01/business/dealbook/02db-kozsiderlisty.html?_r=1

Abstrakt

BOUZKOVÁ, Radka. *Kreativní účetnictví a techniky řízení výsledku*. Bakalářská práce. Plzeň: Fakulta ekonomická ZČU v Plzni, 57 s., 2015.

Klíčová slova: kreativní účetnictví, účetní podvody, earnings management, česká účetní legislativa

Tato práce se zabývá kreativním účetnictvím, technikami kreativního účetnictví a účetními podvody. Jejím hlavním cílem je vymezit pojem kreativní účetnictví a popsat jeho techniky a aplikovat jejich použití v rámci české účetní legislativy. První část definuje základní pojmy související s kreativním účetnictvím a fraud managementem, jako jsou earnings management nebo impression management. Dále práce rozlišuje různé techniky kreativního účetnictví, popisuje příklady window dressingu a mimobilančního financování. Práce obsahuje případy účetních skandálů, souvisejících s kreativním účetnictvím a účetními podvody, kterých se dopustily zahraniční ale i tuzemské společnosti. Čtvrtá kapitola práce se zabývá otázkou, jak je možno se bránit a předcházet technikám kreativního účetnictví. Zaměřuje se na boj proti kreativnímu účetnictví v rámci české legislativy. Poslední část obsahuje příklad, který prakticky aplikuje vybrané techniky kreativního účetnictví a znázorňuje jejich vliv na změnu výsledku hospodaření účetní jednotky podle českých účetních předpisů.

Abstract

BOUZKOVÁ, Radka. *Creative accounting and earnings management techniques*. Bachelor thesis. Pilsen: Faculty of Economics, University of West Bohemia in Pilsen, 57 p., 2015.

Key words: creative accounting, accounting frauds, earnings management, Czech accounting legislation

This bachelor thesis deals with creative accounting, creative accounting techniques and accounting frauds. The main goal of the thesis is to define the concept of creative accounting, to describe its techniques and to apply the techniques within the Czech regulatory framework. The first part defines basic terms related to creative accounting and fraud management such as earnings management and impression management. The next part describes the main techniques of creative accounting such as window dressing and off-balance sheet financing. The thesis presents cases of accounting scandals where the creative accounting and accounting frauds have been used by both domestic and foreign companies. The fourth part of the thesis deals with the question: how is it possible to resist and prevent the use of creative accounting techniques. It focuses on the battle against creative accounting within the Czech regulatory framework. The last part shows an example which applies chosen techniques of creative accounting and illustrates their impact on the change in profit and loss of an enterprise according to Czech accounting principles.